

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
36/2015
12. september 2015

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PETER ŠTRELINGER
O ZLATOM STAFYLOKOKOVI
Strana 4.

NOVÁ AZYLOVÁ REALITA –
UTEČENCI SÚ TU NATRVALO
Strana 5.

DVA KRAJANSKÉ SVETY
RUMUNSKÉHO ČERPOTOKU
Strana 6.

MACEDÓNSKE SKOPJE
LÁKA SVOJOU KRÁSOU
Strana 8.

MUŽ Z RODU DROTÁROV
A MAJSTROV PERA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

To Slovensko naše sa tvrdo prebúda. Oni sa pomaly strácajú a čo prichádza? Nie, nerobím si žarty z jedného našich najemotívnejších symbolov štátnosti – z našej hymny. Naopak. Iba mi prišlo tak trochu – smutno. „Ahoj, Ivan,“ kričí na mňa sused Fero cez bránu. „Môžem prejsť cez tvoju záhradu? Zabudol som si kľúč od brány.“ Ale jasne, mával som rukou, ved' to je samozrejmé.

Fero prišiel, sadol si do trávy a pustili sme sa do reči. „Zemiaky tento rok nebudú,“ vraví. „Pár malých v kopci, v druhom nič, päť vriec z polovice role.“ Ja som zas kontroval tým, že polovicu jablk už mám na zemi – malé bez chuti opadali, stromy ich neudržali. „Nechceš aspoň do suda?“

Spomínam si, ako pred rokmi, keď som bol malý, moja starká takto klebetila, sediac v tej istej tráve, s Ferovým otcom o úrode, o počasí, o novinkách, o svete a lopote. Roky sme susedia. Ujo už nechodí, trčí doma na „novom“ a pozerá sa z okna. Starká už nežije. Tak je to asi na nás.

„Fero, dáš si pivo? Mám chladené!“ A tak popijame na gruntoch po našich predkoch, ja susedovi ďakujem, že jeho chlapi mi polievajú muškáty, keď tam dlhšie nie som, on sa zas pýta: „Čo nové tam u vás v Bratislave?“ No čo už by asi tak mohlo byť... a pozerám sa na rozpadávajúcu stodolu, ktorú staval dedko. Škridlu by bolo treba povymieňať, veľa dosák natíct' nanovo.

Ferove ruky, zrobené ako dve lopaty, držia plechovku piva. Rozpráva mi, že deťom sa darí na vysokej a ja som rád.

Som rád aj preto, že sused môže posedieť u mňa v tráve a medzi nami nie je plot. A ja zas u neho niekedy pokosím, keď už s kosačkou rajtujem po dvore. Držíme zvyk našich predkov. Byť dobrými susedmi.

Nie stavať trojmetrové opevnenia, nie sa strácať v izolácii nahonobenej mamony. Iba sa pýtam sám seba, kto tu raz bude sedieť, keď už ani mňa, ani Fera nebude, kto suseda ponúkne pivkom, slivovičkou?

Kto sa porozpráva o drine na poli?

Ivan BROŽÍK

Pri rakúskom Bergu postavili ubytovňu pre azylantov – nikto ich nebude strážiť!

Starostovia slovenských obcí požadujú garancie

Text a foto: Irena BERKOVIČOVÁ

Bezstarostných Bratislavčanov prebrala studená sprcha. Len tri kilometre od prvých panelákov v Petržalke budú mať totiž nových susedov. A len päť kilometrov od ubytovne na bývalom hraničnom priechode v Bergu delí od nových susedov obyvateľov Jaroviec. Darček od kamarátov Rakúšanov, ktorí vládu, naše hlavné mesto, ba ani len kamarátov starostov z prihraničných obcí neinformovali vopred, že tu ubytujú migrantov – údajne zo Sýrie. Otázka: Prečo práve tu?

Rozhodla o tom dolnorakúska vláda a zastupiteľstvo rakúskeho mestačka to v hlasovaní schválilo. Starosta Bergu v tom nevidí nijakú provokáciu. Iba snahu pomôcť bezbranným ľuďom, ktorí utekajú pred vojnou. Tvrdí, že sa ich netreba báť, preto nijaké bezpečnostné opatrenia nechystajú. Iba zopár miest v škole pre deti utečencov, ktorých však bude zanedbateľne málo. Dve tretiny ubytovaných budú „single“ – mladí mocní muži bez partneriek, bez detí. Prečo prišli sami? Vyzbrojení mobilmi (kto im ich platí?), napojení na organizovanú pomoc na sociálnej sieti.

OBAVY NECHÁPU

Starosta Wolfsthalu nechápe obavy Slovákov: „My z nich strach nemáme,“ vyjadril sa pre viaceré slovenské médiá. Podľa neho je dokonca nová populácia užitočná. „Napokon, my tu už utečencov máme,“ zdôraznil, pričom nespresnil, či myslí tých z Blízkeho východu, alebo Slovákov, ktorí sa sem presťahovali prevažne z Bratislavy a okolia.

Abý bolo jasné: nejde o nijaký strážený tábor. A jeho obyvatelia sa budú môcť voľne a bez obmedzenia pohybovať. Sme v Schengen. To je však dôvod starostí starostov Jaroviec, Rusoviec a Čunova. Tí si ružové okuliare nenasadzujú: „Celkom určite požiadame políciu o zvýšenie bezpečnostných opatrení v našej časti

pohraničia,“ odkázali našim bezpečnostným orgánom.

OTVORENÁ TRASA

Len pár metrov od ubytovne v Bergu vedie medzinárodná cyklistická trasa z Bratislavy do Viedne, ktorou denne prejdú hore-dole tisíce Slovákov i cudzincov. Mladý pár

Bratislavský hrad v pozadí unimobuniiek pre utečencov.

z Bratislavy, ktorý sa tu bicykluje takmer každý deň, rozhodne nepatrí medzi hrdivsky zmýšľajúcich „demokratov“. Michaela a Ernest neskrývajú obavy: „Nič o nich nevieme, budú sa nám chcieť prispôbiť?“ Naopak, Slováci, ktorí sa v rakúskom pohraničí už udomácnili, obavy nemajú: „Ako pomohli kedysi nám za socializmu, mali by sme im vedieť pomôcť aj my teraz,“ vyjadril sa pre SNN Stano Moška, pôvodom

od Popradu, ktorý pracuje vo Viedni a stavia dom v Bergu.

Situácia je však oveľa zložitejšia a mnohí sa boja, že je súčasťou novej globálnej stratégie, ktorej konečným cieľom je homogenizácia štátov, zmiešanie rás, prečo musí Európa prijať 1,5 milióna prisťahovalcov. Výsledkom bude populácia

s priemerným IQ 90, ktorá bude obmedzená na to, aby chápala, a dosť inteligentná, aby pracovala...

OBCHOD CEZ MŔTVOLY

O vážnosti situácie svedčí sedemdesiatjeden mŕtvych v nákladnom aute neďaleko našich hraníc. Obrovské množstvo utečencov je v Rakúsku a v Maďarsku. Otázok je veľa. Odkiaľ vzali peniaze pre prevádzkačov? Tí európski dostávajú

údajne štyristo eur za osobu. Tí v Afrike až päťtisíc eur za jedného prepašovaného utečenca. Kto ich platí? Odkiaľ majú chudobní utečenci z Afriky peniaze na cestu a na mobilný paušál?

Európski lídri sa naďalej tvária, že státisíce priselcov na starom kontinente nie je nijaký problém. Ale je to problém! Kto zistí, čo sú to za ľudia, keď zväčša nemajú doklady? Sú to naozaj sýrski kresťania, alebo militantní moslimovia? V prvom rade je to masa ľudí, ktorá od európskych štátov očakáva pomoc. Teda peniaze, ubytovanie, zdravotnú starostlivosť, školy pre deti, zábavu pre mladých a mešity či kostoly pre veriacich, pochovávanie v prípade úmrtia. A aj prácu? Ale ved' si nevieme poradiť ani s našimi desiatkami tisíc nezamestnaných, s odkázanými občanmi v osadách, s bezdomovcami...

Maďari prví pochopili, že je tu veľká hrozba. Preto na hranici so Srbskom vybudovali obrovský plot. A dostalo sa im od Bruselu patričnej kritiky! A nielen Maďari, celý východ Európy je vrah netolerantný. Našťastie náš premiér Bruselu odkázal aspoň to, že na kritiku Slovensko zvysoka kašle a opäť odmietne kvóty, ak ich Európa navrhne.

Cez výkend sa stretli lídri krajín V4. Či to prinesie nejaké konštruktívne riešenie, ktoré sa osvedčí aj v praxi, to si netrúfne predpovedať ani najrenomovanejší analytik. A to ani z USA.

3 OTÁZKY PRE:

Adriana M. MERKU, zástupcu slovenskej menšiny v Paláci parlamentu

O slovenské školy v Rumunsku musíme bojovať

• Ste podpredseda poslaneckého klubu národnostných menšín v rumunskom parlamente, v ktorom však nie je zastúpená maďarská menšina, lebo má svoju vlastnú politickú stranu. Aká je vaša pozícia, viete trebars ovplyvniť to, aby sa v Rumunsku udržali slovenské školy?

Máme rovnaké práva ako poslanci za väčšinový národ, to áno. Zákony v Rumunsku umožňujú vzdelávanie v slovenskom jazyku na všetkých úrovniach – od materskej až po vysokú školu. Ale o naše školy musíme bojovať, lebo inak by ich Rumuni nechali zaniknúť. Zo zákona vyplýva, že ak je v triede menej ako pätnásť detí, musia sa zlučovať s triedami, kde sú rumunsky hovoriace deti. Ale keď nás

starostovia potrebujú, vieme sa s nimi dohodnúť. Samozrejme, ak je v triede menej detí, vtedy už nevieme zlučovaniu zabrániť.

• Podporuje slovenská vláda dostatočne Slovákov v Rumunsku?

Rokujeme s Bratislavou aj s Bukurešťou, aby preplatili štipendia deťom, ktoré chodia do slovenskej školy. Ide najmä o zaplatenie cesty, pretože mnohé bývajú od slovenských škôl ďaleko. Obidve vlády nám prislúbili podporu. Teraz je dôležité, akou čiastkou prispěje Slovensko. Toľko peňazí potom dostaneme aj od rumunskej vlády.

• V roku 2004 ste založili vo vašej rodnej obci Čepotok medzi-

narodný festival, kde sa stretávajú Slováci z Rumunska, z okolitých krajín a zo Slovenska. Od roku 2007 ste aj predsedom Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku. Stretávate sa spolu? Na festivale sme Čechov veľa nevideli...

Podľa oficiálnych štatistík z roku 2012 v Rumunsku žije pätnásťtisíc Slovákov a tisícosemsto Čechov. Pre Čechov je z miest, kde sú usadení, do Čepotoku ďaleko – vyše päťsto kilometrov. Okrem toho majú len dva súbory. Ale každý rok sa stretávame spolu na seminároch. Tento rok nás na jeden z nich pozval honorárny konzul Rumunska na Slovensku a primátor Starej Ľubovne.

Zhovárala sa Ingrid BERKOVIČOVÁ
Foto: autorka

V SNN 37/2015
SI PREČITATE

Po stopách vzácných Jurkovičových cintorínov v prihraničných poľských Karpatoch
Chromíkova Aliancia za rodinu predstavila politické ciele do budúcnosti
Význam kresťanstva a cirkvi v médiách v podmienkach pluralitnej demokracie

Blížiac sa parlamentné voľby nepríjemne zasiahli sviatočné dni Politické strany si sprivatizovali aj sviatky

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

Na Slovensku máme fenomén, aký sa inde len ťažko nájde. Slováci totiž dokázali sprivatizovať aj sviatky. Leto poskytuje dost príkladov na to, ako je slovenská spoločnosť rozdelená. Výročie okupácie 21. augusta si výhradne pripomínajú KDH a SDKÚ-DS. Ani 17. november, Deň boja za slobodu a demokraciu, nie je pre Smer-SD taký dôležitý, aby sa na pietnej spomienke zúčastnil premiér či predseda parlamentu.

Pripomínanie si Slovenského národného povstania zasa patrí výhradne strane Smer-SD. Na oslavách tohto sviatku by sme márne hľadali politikov z KDH alebo SDKÚ-DS. No sú strany ako SaS a Most – Híd, ktoré nevidno pri nijakom výročí Slovenskej republiky.

Politici využívajú tieto príležitosti na seba propagáciu a nájdú sa aj takí, čo dokážu zneužiť pietny akt na rozdávanie volebných materiálov. Politickí väzni komunizmu každoročne v auguste kladú vence k múru leopoldovskej väznice. Stalo sa akými nepísaným pravidlom, že sa na pietnej spomienke zúčastňuje delegácia KDH, akoby tým predurčovala

Robert Fico si ctí Ústavu SR.

politickú orientáciu väznených, umučených a popravených. Lenže medzi odsúdenými bolo množstvo mladých vlastencov, ktorí požadovali obnovu Slovenskej republiky. Aký vzťah má k týmto obetiam KDH, ktoré v demokratických podmienkach odmietlo slovenskú samostatnosť? Poslankyňa NR SR Janka Šípošová (OĽaNO) dokonca rozdávala prítomným svoje stranické propagačné materiály...

■ VOLEBNÁ NERVOZITA

Parlamentné voľby sa blížia, čím sa zvyšuje nervozita politikov. Parlamentné strany majú dosť možností predstaviť sa verejnosti cez obrazovky televíznych kamier.

Horšie sú na tom mimoparlamentné strany, ale aj medzi nimi jestvujú vyvolené. Stará pravda hovorí, že médiá majú schopnosť politiku urobiť, ale aj pochovať. Pravda, platí to len v skorumpovanej spoločnosti. A korupcia sa zahniezdi len tam, kde sa peniaze stali najvyššou hodnotou. Na sklonku minulého storočia sa za túto univerzálnu svetovú hodnotu zasadzoval finančný špekulant George Soros. Neuplynulo veľa času a dnes sme svedkami hodnotovo vyhorenej Európy. A predsa...

A predsa nie všetci sa zmierujú so situáciou. Hrozba islamizácie starého kontinentu akoby prebudila pocit sebazáchovy a podnietila mnoho ľudí k aktivitám. Slovenské KDH ani v tomto smere nepochopilo, o čo ide, a chce migrantov podporovať. Ak už hovoríme o nelegálnych imigrantoch, bolo by treba spomenúť, že kto ich podporuje, súčasne sa zastáva kriminálneho prevádzčstva. Rozmáha sa geometrickým radom ako odpoveď na zhovievavosť EÚ k nezákonnému prekračovaniu hraníc.

Vráťme sa k oslavám. SNP využil premiér Robert Fico nielen na pripomenutie si udalostí spred sedemdesiatjedného roka. Kriticky sa postavil k politike EÚ, ktorej politici vraj dokážu za dvadsaťštyri hodín zvoliť Európsku komisiu, keď ide o pomoc Grécku, no keď ide o imigrantov, nič sa nedeje. Fico vyfabuloval svoj prejav, až pohrozil, že ak demokratické režimy nedajú odpoveď na problém imigrácie, tak vo voľbách príde niekto iný a dá smer fašizmu, extrémizmu.

■ STRAŠENIE VOLIČOV

Deň Ústavy sa opäť stal príležitostí zastrášať voličov, ktorí sa s nádejou pozerajú na strany odmietajúce islamizáciu Európy, že ide o extrémistov a fašistov. Ibaže vládne hnutie nemá celkom jasno v agende, ktorá hýbe európskym kontinentom. Kým poslanec Ľuboš Blaha odporcov islamizácie nazýva zmagorenými neonacistami, poslanec Ján Podmanický upozorňuje na stratu pudu sebazáchovy a vyzýva na návrat k rodine, k svojej kultúre a ku kresťanskej viere. Európa v ohrození však potrebuje jednoznačné postoje.

Slováci majú od začiatku septembra tohto roku viac občianskych práv Nové znenie petičného zákona je známe

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Ide o zmenu a doplnenie zákona č. 85/1990 Zb. o petičnom práve. V celoštátnom meradle možno nie je zaujímavá až tak ako na komunálnej úrovni. Samosprávy už nie sú neohrozenými vládcami od volieb po voľby a mali by si to uvedomiť.

Každý má právo spôsobom neodporujúcim zákonu vyzývať iné osoby, aby svojimi podpismi petíciu podporili. V petícii alebo v podpisovom hárku je osoba podporujúca petíciu povinná uviesť čitateľne svoje meno, priezvisko, adresu pobytu a svoj podpis, ak ide o fyzickú osobu, alebo svoj názov a sídlo, ak ide o právnickú osobu.

■ ZAUJÍMAVÉ ČÍSLA

Ak petíciu podporí aspoň desaťtisíc osôb, prerokuje ju príslušný orgán verejnej moci s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky so zástup-

com a s petičným výborom. Ak v petícii nie je určený petičný výbor, má zástupca právo prizvať na prerokovanie najviac ďalšie dve osoby. Iný vecne príslušný orgán verejnej moci ako orgán verejnej moci prerokuje petíciu so zástupcom a s petičným výborom vtedy, ak petíciu podporilo najmenej tisíc osôb alebo aspoň osem percent osôb oprávnených voliť do orgánov samosprávy obce, ktorej bola petícia určená.

Pôvodne prišiel ÚV SR s myšlienkou, aby sa petície realizovali výhradne cez Ústredný portál verejnej správy a boli via-

zané na zaručený elektronický podpis. S tým nesúhlasili viacerí predstavitelia tretieho sektora. Ich hromadnú pripomienku podporilo viac ako dvetisícpäťsto ľudí. Domnievali sa, že ide o ďalší pokus obmedziť možnosť podpisovať petície na internete, pretože potrebný elektronický občiansky preukaz s aktivovaným čipom má dnes len päť percent obyvateľov Slovenska.

■ VYUŽITIE INTERNETU

Petície bude teda možné aj v budúcnosti organizovať cez viaceré internetové občianske portály a rôzne formuláre na

Podmienky petičných akcií sa upravujú po novom.

internetu. Lenže – petície, pri ktorých je potrebné dosiahnuť minimálneho kvóra (napríklad petícia za vyhlásenie referenda) alebo je pri nich ustanovený najnižší vek podporovateľov, bude možné podporiť len prostredníctvom zaručeného elektronického podpisu alebo elektronickej schránky, alebo v budúcnosti aj prostredníctvom petičného systému. Pri týchto petíciách bude

zároveň možné internet na ich organizovanie využiť až od roku 2017. Požiadavky na občianske portály stanoví vyhláška.

Doteraz uvádzali podporovatelia v petícii meno, priezvisko a bydlisko. Po novom budú uvádzať aj e-mailovú adresu. Na ňu bude následne zaslaný potvrdzujúci e-mail, až po potvrdení ktorého bude podpis pod petíciou platný.

VŠIMLI SME SI

Letná politická sezóna je minulosťou. S prvým dňom školského roka a zároveň s prvým dňom meteorologickej jesene sa opäť rozkrútila volebná kampaň. Pritom niektoré politické strany ju v rozpore s etikou i so zákonom vedú už od jari. Mimoparlamentná Slovenská národná strana oznámila, že si zriadila transparentný účet.

Dýchajú na chrbát konkurencii

Jej predseda Andrej Danko dal verejný prísľub, že na ňom bude mať prehľadne zdokumentované financovanie svojej predvolebnej kampane. Podľa neho Slovenská národná strana nemá čo tajiť. Do volebnej kampane investuje štyristopäťdesiat tisíc eur, pričom zákonom stanovený limit pre politickú stranu v kampani sú tri milióny eur.

„Som si vedomý, že som predsedom Slovenskej národnej strany, ktorá je sice najznámejšou, ale aj najkontrastnejšou značkou. Je to značka, ktorá má obrovskú tradíciu, ale aj obrovské kauzy. Keď som sa stal v roku 2013 predsedom, zdedil som stranu s dlhmi, pošpinením a kauzami. SNS bola synonymom hulvátstva, agresivity, stratila svoje hodnotové postoje a bola zrejme odkázaná na zánik. Nie je však všetkým dňom koniec. Slovenská národná strana sa uchádza o dôveru, sme preto jedna z prvých politických strán, ktorá má transparentný účet, a sme prvá strana, ktorá ho má aj na svojom webe,“ oznámil Andrej Danko. Povinnosť zverejniť transparentný účet určuje po novom tiež volebný zákon. Predseda SNS A. Danko zverejnil údaje o členskej základni strany. Podľa nich SNS do dnešného dňa zvýšila počet svojich členov z 1 800 na 5 441.

„Dýchame na chrbát KDH a Smeru-SD v počte členov. SNS sa opäť dotýka parlamentných čísel, čo vzbudzuje pozornosť aj záviť. Ale nik zo SNS nemá nič spoločné so žiadosťou z predmetných kauz a tí, čo sa niektorej dotýkali, v SNS už nie sú. V strane sme si poriadok urobili, SNS svoj trest znáša a žije si svoj život,“ povedal predseda A. Danko.

„Chceme byť príkladom v hospodárení. Viem každé svoje euro zdokladovať do posledného centa,“ zdôraznil predseda SNS. Okrem toho tiež povedal, že „SNS predkladá koncepcie, programové témy, ako prvá komunikovala problém migrantov a náš najväčší boj je ostať finančne nezávislí. Akýkoľvek billboard či inzerát vie SNS do posledného centa zdokladovať. Náš cieľ je dostať sa do NR SR a ponúkať úplne iný typ politiky.“

Ján ČERNÝ

Zákony si meníme podľa potreby práv silnejších a bohatších Dnes spolu zápasíme o dušu národa

Tieto slová vyslovil presne pred rokom počas sviatku Sedembolestnej Panny Márie 15. septembra na Národnej púti v Šaštíne Jozef kardinál Tomko. Sedembolestnú Pannu Máriu uctievať Slováci ako svoju národnú patrónku už od 15. storočia. Číslo sedem má symbolický význam a v biblickom slova zmysle znamená plnosť. Dejiny chrámu v Šaštíne siahajú až do roku 1564. O päťsto rokov neskôr, v roku 1964, bola vyhlásená pápežom Pavlom VI. za baziliku minor.

Ten istý pápež v roku 1966 riadne ustanovil a vyhlásil Sedembolestnú Pannu Máriu za hlavnú patrónku Slovenska. Sochu Sedembolestnej Panny Márie 1. júla 1995 korunoval pápež Ján Pavol II.

„Nezabudnime, že boj medzi dobrom a zlom pokračuje v našom srdci i okolo nás. V podobe nespravodlivých rozhodnutí, lákavých kľamstiev, nemravných ponúk i našich osobných pokušení. Na ktorej strane stojíme ako ľudia i ako národ? Nezabúdajme na ten meč v srdci Panny Márie a nezapichujeme ho hlbšie do rany.“ Tak sa počas slávnostnej bohoslužby prihovára kardinál Tomko prítomným. Pripomenul, že málokto má národ, ktorý je taký malý ako slovenský, si vytrpel toľko príkoria a poroby...

„Máme čo ďakovať svojim matkám a starým matkám, ktoré si inštinkatívne našli cestu k Sedembolestnej. Cez utrpenie a vieru našich matiek vstúpila ona do slovenských dejín ako podzemný prameň, ktorý udržiaval naše rodiny i národ. Tak sa Sedembolestná stala v duchov-

Kardinál Jozef TOMKO

nom zmysle matkou národa s našimi matkami.“ Povedal Jozef kardinál Tomko v tejto súvislosti.

Pripomeňme si aj teraz v predvečer štátneho sviatku jeho ďalšie myšlienky: „I dnes sa u nás na Slovensku dávajú Kristove bolestné rany. Azda si ani poriadne neuvedomujeme, že sa okolo nás vedie boj

o dušu národa, o jeho mravné hodnoty. Aké názory sa nám servírujú pod rúskom pokroku, blahobytu, voľnosti a pôžitku? Nepotrebujeme už ani myslieť, ani rozhodovať, čo je dobro a čo zlo; o etiku a morálku sa nám postarajú iní cez moderné prostriedky. Pomaly si nahrádzame Boha i jeho Desatoro a príkaz lásky inými zákonmi. Kam kráča naša spoločnosť a na aké cesty sa dáva naša mládež? Utišujeme si svedomie, že taký je moderný život a nič sa nedá robiť, a konečne aj viaceré európske ponuky sú také lákavé pre voľnú lásku bez riadneho manželstva, bez nejakých zábran, bez pevnej rodiny, koniec koncov bez Božích príkazov. Veď sme slobodní – ešte aj od Boha, od morálky, od náboženskej „záťaže“. My chceme rozhodovať o živote a smrti, manželskej vernosti, potrate, eutanázii, korupcii, kľamstve, pravde a práve, ktoré si zmeníme podľa potreby na „právo silnejšieho“ alebo „bohatšieho“...“

Čo dodať k slovám Jozefa kardinála Tomka? Len potrebu hlboko sa nad nimi zamyslieť.

Ivan BROŽÍK

Bezmocnosť a sťahovanie národov

Eva ZELENAYOVÁ

V nevelkom aute neďaleko rakúskeho Parndorfu našla polícia sedemdesiatjeden mŕtvych ľudí. Iba jeden mal preukaz totožnosti. Je nepochopiteľné, že sa toľkým ľuďom nepodarilo dostať z auta, nijako nezbudili pozornosť, aby sa zachránili. Až sa natíska otázka, boli vôbec živí, keď ich nakladali do auta?

V súvislosti s teroristickými aktivitami jestvuje veľa tragických udalostí, keď sa dokonca deti odpálili, aby zabili „neveriacich“. Pri Parndorfe, zdá sa, boli mŕtvi zneužití na iné ciele. V Európe sa dvíha vlna nevole voči imigrantom. V Nemecku, cieľovej krajine väčšiny utečencov, podchvíliou zaznamenávajú útoky na domy prisťahovalcov. Verejná mienka v štátoch Európskej únie sa k nim stavia čoraz viac negatívne. Aj na Slo-

vensku sa organizujú protestné zhromaždenia proti islamizácii Európy. Lebo treba priznať, že väčšina imigrantov vyznáva toto náboženstvo – absolútne netolerantné voči kresťanom, ako sa presviedčame zo záberov z popráv kresťanov džihádskými Islamského štátu.

Pri nejestvujúcej spoločnej európskej imigrantskej politike sa situácia pod prívalom utečencov do Európy stáva chaotickou. V mnohých štátoch paralyzujú život občanov hospodárstva štátu. Rakúska ministerka vnútra odkázala novým štátom Únie, že ak neprijmú kvóty, nemajú právo na dotácie z fondov EÚ. Nemecká kancelárka rovnako žiada členské štáty spoločenstva, aby si rozdelili imigrantov. Prečo? Prečo Únia nerieši príčiny problému,

ale len jeho následky? Sú notoricky známe, je preto nepoctivé od európskych politikov predstierať, že všetky štáty Únie majú rovnaké povinnosti voči prisťahovalcom. Navyše nelegálnym.

KOMENTÁR

Ľudské práva sa v Európe začali cielene zneužívať už dávnejšie. Ešte si pamätáme prístupový proces Slovenska do EÚ. Nemali sme problém s plnením kritérií v hospodárskej oblasti, ale ľudské práva, nemeľateľná, neexaktná disciplína nás odsúvala kdesi na pokraj demokratických štátov. Aj keď bolo evidentné, že EÚ používa na členské a kandidátske štáty dvojité metry, nepomohli sme si. Agendu ľudských práv využili

staré členské štáty na poslušné odovzdanie bohatstva prisťahujúcich štátov starým demokraciám... Neskôr sme sa mohli iba s prekvapením prizerať, ako EÚ využíva nástroje, o ktorých sme si mysleli, že zaniknú spolu s totalitným režimom. Za socializmu boli bežne stanovované kvóty na prijímanie študentov do škôl, na vstup do strany a pod. Vstupom do EÚ sme sa ocitli tam, kam sme si mysleli, že sa už nikdy nevrátíme. Lebo kvóty naďalej fungujú. Kvotácie v poľnohospodárstve znerovnoprávnili štáty Únie a Slovensko sa napríklad z potravinovo sebestačného štátu stalo závislým od dovozu z cudziny.

Európski byrokrati sa nezaštavili pri poľnohospodárstve. Vymysleli kvóty na pridelovanie imigrantov. Neomarxistická politika európskych lídrov sa už teda netýka len hospodárskeho rozvratu krajín, ale aj rozvratu kultúrneho. Utečenci prichádzajú so svojou vlastnou kultúrou, s náboženstvom, ktorých sa nemienia vzdáť. Majú svoj systém hodnôt vyjadrený v práve šaria. Ako budú vedľa seba žiť kresťanské a moslimské komunity? Všetci

ľudia sú si pred zákonom rovní. Ale aký zákon bude v multikultúrnej spoločnosti platiť? Budeme si vyberať, podľa akých zákonov chceme žiť? Vybudujeme hodnotovo pluralitnú spoločnosť? Už sa to niekedy niekde podarilo? Isteže nie a aj preto sú predstavitelia štátov povinní zaoberať sa nelegálnou migráciou a riešiť ju podľa platných európskych zákonov. Inak Európska únia zlyhala a skončila.

V situácii, keď tisíce nelegálnych migrantov denne prekračujú hranice štátov Európskej únie a tá nie je schopná prijať účinné riešenie, celkom prirodzene vzniká priestor pre ďalšie politické strany. A nemožno sa čudovať, že získavajú podporu obyvateľstva. No neomarxistická politika európskych elít sa ich usiluje umlčať. Na Slovensku sa agendy imigrácie zmocnila Ľudová strana Naše Slovensko. Organizuje protestné zhromaždenia, ibaže vládný aparát začal uplatňovať mocenské nástroje, aby ich prekazil. Nie je to šťastné riešenie, ba ani demokratické, a môže sa prejavovať i kontraproduktívne.

Maiga jej to povedal od plúc

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Otázka imigrantov sa v Európe dotýka v podstate každého a Slovensko nestojí bokom. K situácii sa vyjadrujú politici, zástupcovia médií, verejnosť diskutuje cez internet a svoje si chcú povedať aj rôzne známe osoby z prostredia, ktoré sa označujú za šoubiznis. Ak sa do takej sféry začleňuje herec či spevák, je to akceptované. Ak sa však do šoubiznisu zatmá známa politička, je to prinajmenšom rozpačité, v horšom prípade tragikomické. Najmä ak ide o slovnú prestrelku medzi poslankyňou Európskeho parlamentu zvolenú na Slovensku a africkým imigrantom zo štátu Mali, ktorý u nás už dlho pôsobí nielen ako „čierny bača“. Rozpor medzi političkou Monikou Flašíkovou-Beňovou a hudobníkom

Ibrahimom Maigom vznikol pre jeho vyjadrenia, ktoré sú hodné citovania.

„Tí, ktorí išli do ich krajín a zničili im prostredie tak, že nemajú jedlo a nemôžu tam existovať, lebo majú vojnu a hlad, tí

POZNÁMKA

ktorí toto urobili, ktorí im ukradli ich suroviny, či to bola ropa, či zlato, tí nech sa teraz o nich postarajú. Keď prepadli Líbyu, koľko ropy dali Slovensku? Koľko z toho Slovensko malo? Hovorím, nech sa o utečencov starajú Francúzi, Angličania, Američania a nech nezaťažujú ostatné krajiny, ktoré s rabovaním Afriky nič nemali. Slováci sa tam nepodpísal, nič také tam nerobili. Samozrejme, my sme tu ľudskí a radi by

sme pomohli, ale museli by sme na to mať. Slovensko vie pomôcť, ale nie takému kvantu ľudí, čo je mu vnútené.“ Ibrahim Maiga sa pre médiá vyslovil takto otvorene a bez vnucovanej politickej korektnosti.

Reakcia političky, v ktorej spomenula Maigu, prišla po návšteve dvoch slovenských divadelníčok v rakúskom tábore pre utečencov. Na internet dala status: „Prvé dve známe tváre na Slovensku otvorene pomáhajú ľuďom v núdzi. Dúfam, že si to prečíta Ibrahim Maiga a všetky tie ‚celebrity‘, ktoré si ešte na túto tému nevytvorili jasný názor.“

Ibrahim Maiga odpovedal rýchlo a Monike Flašíkovej-Beňovej otvorene napísal svoj názor: „Ak máš so mnou nejaký problém, bolo by dobré to riešiť medzi štyrmi očami, nezačni so mnou

mediálnu vojnu. Nikdy som ťa neriešil, hoci som mohol. Keď som ja začal riešiť ľudí v núdzi pred dvadsiatimi piatimi rokmi, neviem, čomu si sa venovala ty, ale ja som to nikdy nerobil preto, aby to bolo v TV či v novinách. Ja sám pochádzam z tých ľudí a viem dobre, čo zažívajú. Ich osud mi nikdy nebol ľahostajný, práve naopak. Aj teraz píšem priamo z republiky Mali, kde ľudia nemajú pomaly ani vodu, nehovorím o ďalších základných veciach. Niečo o tom asi vieš, keď už si toľko v Európskom parlamente, kde ste rozhodli aj s Francúzmi vojensky napadnúť suverénny štát hlavne kvôli jeho prírodným surovinám, čo tak nutne potrebuje Francúzsko aj Európa, aby ste nakopli ekonomiku starého kontinentu na úkor slabších afrických štátov.“

Skrátka, vy tú biedu na jednej strane vyrábate a na druhej strane sa tvárite, že chcete pomôcť. Nič netrvá večne, táto takzvaná demokratická politika, čo ožobračuje národy, táhajú tiež za krátky koniec, ľudia sa už prebúdzajú, našťastie, uzavrel I. Maiga. Odpovie mu politička, čo má na veci „jasný názor“?

AKO BOLO, ČO BOLO

Pred časom sa v Európe objavilo zopár prípadov eboly. Dvaja chorí misionári, ktorých Španieli priviezli z Afriky, zomreli. Oficiálne médiá ukazovali izolovaných pacientov a masu zdravotníkov v skafandroch. Inkubačný čas eboly má byť dva až dvadsaťjeden dní. Môže sa však prenášať aj sedem týždňov po uzdravení. Doktor Derek Gatherer z Lancasterskej univerzity v Británii vtedy povedal, že ak niekto prichádza z Afriky so zvýšenou teplotou, mal by ísť okamžite k lekárovi. Nuž položme si otázku: Kto a ako vyšetruje masu migrantov, čo sa valia na seversky?

Keď som s mojím priateľom primárom Milanom Očenášom pracoval na knižke o jeho pôsobení v Afrike, okrem iného spomenul generalizovaný svrab a chorých posiatych pluzgiermi, črevné parazity, ktoré sa prispôbia a šíria v akomkoľvek prostredí. V niektorých afrických štátoch je nimi postihnutých až deväťdesiat percent občanov. Rozšírená je tu napríklad schistosomóza,

spôsobujúca rozpad čriev alebo močovú infekciu, ktorá zničí obličky. Obe sa šíria stolicou a močom. Ani mainstreamové médiá, čo obhajujú príliv migrantov, sa netaja, že mnohí

medzi najsmrteľnejšie choroby v dejinách ľudstva.

O zdravotných rizikách afroázijskej invázie nehovorí nik. Ani o tom, že by mali utečencov zadržovať vo viactýž-

agresivitu, s akou sa domáhajú svojich práv, zločinnosť, aká ich sprevádza, či zrážky s políciou, ktorá si s nimi nevie rady. V jednom z televíznych šotov sa dobre oblečený černo-

politika Európskej únie zlyhala. Nedokázala zabezpečiť ochranu schengenských hraníc. Problém sa má riešiť na území štátov, kde vznikol. Premiér odmietol povinné kvóty pre migrantov. Predtým sa zmienil aj o tom, že neprichádzajú za prácou alebo lepším životom, ale preto, že chcú šíriť terorizmus. Prezident Kiska naproti tomu chce prejavovať solidaritu ako príspevok EÚ k ľuďom, ktorým doma ide o život. Ale ako odliší tých, ktorým ide o život, to neprezradil. Nepovedal ani to, kto ponese zodpovednosť za činy agresívnych jednotlivcov alebo skupín, ktoré tu začnú robiť problémy. „Mienkotvorné“ médiá sa snažia vyvolať ľútosť a situáciu skresľujú a zahľievajú. Napriek ich masívnemu vymývaniu mozgov migrantov verejnosť tvrdo odmieta. Zvolebnieva sa. Protestné akcie v Trnave a najmä v Gabčíkove proti prijímaniu migrantov utlmila policajná akcia storočia. Je viac než jasné, že kto bude hlásať tézy o prijímaní utečencov, akými na nás tlačia predáci vlád, ktoré krízovú situáciu v Iraku, Sýrii či v Líbyi spôsobili, stratí voličov. Nuž uvidíme.

Invázia ľudí, ale aj chorôb

Peter VALO

vykonávajú osobné potreby na uliciach a v parkoch. Zabúdajú však pripomenúť, že zdrojmi smrtiacich infekcií sú chorí ľudia, ktorí zamoria vodu stolicou a močom.

V afrických a ázijských krajinách sú okrem iných nám neznámych chorôb samozrejmosťou nákazlivé ochorenia kože, škvrnitý týfus a tuberkulóza. Tú sa nám vďaka programu profesora Karola Virsika podarilo takmer zlikvidovať. Teraz počet ochorení rastie práve vinou cudzincov, prichádzajúcich na naše územie. Nemali by sme zabudnúť, že TBC patrí

dňovej karanténe, kde by sa dôsledne vyšetrilo, či nie sú nebezpeční pre zdravie spoločnosti. Nič také sa nedeje. No položme si otázku: Kto je za to zodpovedný? Alebo je zdravotníctvo dotknutých krajín (o našej ani nehovorím) schopné zistiť v zárodok množstvo nebezpečných ochorení, ktoré sa v Európe nevyskytujú?

Internet je zavalený informáciami. Proti aj pre prijímanie migrantov. Prvé hovoria o plánovanej invázii radikálneho islamu do Európy. Čo si máme o tom myslieť, keď namiesto pokory a vďačnosti vidíme

rozčuľuje, že nedostal pizzu a hamburger, ktoré si žiadal. V reštaurácii by sa najedol lepšie. Taliansky politik Morelli sa vyjadril, že každý ilegálny migrant dostáva tridsaťpäť eur na deň. To je mesačne 1 085 eur bez dane. Nie je vylúčené, že náš penzista, ktorého štát ocenil ani nie tristo eurami za celoživotnú prácu, začne uvažovať o tom, že by sa mohol natrieť čiernym boxom a vycestovať do Talianska, kde by robil úbohého utečenca.

Na oslavách SNP v Banskej Bystrici povedal premiér Fico, že v prípade migrantov

SEBAOBRAŇA

Zdeno Cíger začiatkom septembra oficiálne nastúpil do funkcie trénera slovenskej hokejovej reprezentácie. Bývalý úspešný reprezentačný hokejista má s hokejovým zväzom zmluvu na dva roky s opciou na ďalší rok. Rodák z Martina však stojí pred neľahkou úlohou. Mal by spojiť rozhádané tábory v našom hokejovom prostredí, ktoré proti sebe postavila voľba prezidenta zväzu. Na jednej strane stoja úspešní hráči, na druhej sú funkcionári. Predstaviteľom hráčov, ktorí chcú bojkotovať reprezentáciu, je Michal Handzuš.

Čo s hokejom?

Nový tréner reprezentácie Zdeno Cíger povedal: „Mám pocit, že sa tu deje zbytočný boj. Spoločne s Robom Švehlom sme nastavili svoju tvár a chceme dospieť k rozumnej dohode. Sme chalani, čo si vedľa postaví hlavu, a keď bude nejaký problém, chceme ho riešiť. Som už skúsenejší, zistil som, že niekedy naozaj treba radšej vychladnúť, počkať a potom konať. Keby aj chalani chceli pokračovať v štrajku, nebudeme mať na výber a pôjdeme svojou cestou. Bude to záležať aj na nich. Ak z ich strany nebude záujem komunikovať, neostáva nám nič iné, ako čeliť tomuto veľkému odporu. Ja som ochotný komunikovať s každým. Individuálne alebo skupinovo, je mi to jedno. Budeme hľadať iných hráčov, ktorí budú mať srdiečko zabojovať o miesto v reprezentácii.“

Keď prijal ponuku stať sa trénerom reprezentácie, ozvali sa v médiách aj vyčítavé hlasy, že sa postavil proti hráčom, ktorí nechcú za predsedu zväzu M. Nemečka. Tréner to vníma inak: „Chvalobu, mám zatiaľ len pozitívne ohlasy. Ešte mi nikto nenadával, že by som sa nechal kúpiť či také niečo. To by som ani nedovolil, aby ma niekto takto urážal. Milujem Slovensko, odmietol som toho veľa, odišiel som z Ameriky, teraz už dlhšie obdobie bojujem s mnohými vecami u nás doma. Snažím sa niečo zmeniť a pomôcť.“

Ktorí hokejisti by mali byť budúci lídrami nášho hokeja a nástupcami terajších špičkových hráčov, zatiaľ Cíger presne nevie: „Bojím sa, že dnešná generácia sa ťažko porovnáva s hráčmi ako Hossa. Vyspelosť terajších hráčov nie je taká vysoká. Dnešní mladí chlapci nevedia mentálne zvládajú zodpovednosť ťažkých zápasov. Staršia generácia na to bola lepšie pripravená. Mentálne aj hokejovo. Niekedy sme mali osemnásťročných chalanov, ktorí dokázali hrať v prvom či druhom útok. Oni dávali góly a rozhodovali zápasy. Ak mám teraz dať takto starého hráča do elitnej formácie nasilu, to je už neskoro. My musíme posúvať dopredu talenty už oveľa skôr. Keď na to má, treba chlapca dať hrať aj so staršími. Toto zmeniť nie je ľahké. Nedá sa to zo dňa na deň.“

Čo si tréner myslí o názoroch, že za úpadkom slovenského hokeja je aj korupcia? „Objavuje sa všade a je to, bohužiaľ, fakt. Dlhé roky som o tom počúval a nechcel som tomu veriť, ale stáva sa to. Aj v mládežníckych reprezentáciách. Nikoho sme ešte nechytili, ale počúvame to. V Česku s tým už začali robiť poriadky, vo vyspelých krajinách sa to neobjavuje vôbec. Zo severských krajín som o ničom takom nepočul. Hokej by mal byť založený na výkonnosti. U nás duplom. Sme malá krajina, nemáme také podmienky na rozvoj talentov ako iní. Musíme sa nad tým zamyslieť, ešte nie je tak neskoro.“

Robert LANDIS

Galéria Jána Koniarka v Trnave pripravuje populárne a dynamické inštalácie Staré diela zmizli z exteriérov a nových niet

Zhováral sa Tibor B. HAČKO – Foto: autor

Letná sezóna, ktorú veľa krát nazývame ako „uhorková“, je poznamenaná úbytkom návštevníkov našich galérií. Hlavným dôvodom sú prázdniny, dovolenky a s nimi spojené aktivity „na slnku“. Galéria počas tropických dní môže len ťažko konkurovať kúpaliskám a iným atrakciám, ktorými je aj skalný galerista atakovaný. V rámci „kulturného leta“ ponúka GJK zaujímavé inštalácie aj mimo svojich múrov. O tom nám v rozhovore rozpovedal Róbert NEMEČEK – jej riaditeľ.

Na prvom mieste je to jednoznačne príprava 9. ročníka medzinárodnej prehliadky plagátov tvorby v Trienále plagátov 2015. Obyvatelia nielen Trnavy prijali toto podujatie ako veľmi výnimočné a obohacujúce bežný život. Podarilo sa nám zakoreniť v povedomí návštevníkov, obyvateľov, ale aj odbornej verejnosti, predovšetkým s pomocou veľmi vydatých predošlých ôsmich ročníkov, oprávenú hrdosť a pýchu na trienále. Veď táto súťažná prehliadka sa radí medzi najstaršie, nepretržité podujatia v Európe. Je to neuvěřiteľné, ale skutočne je to tak. Prítom si musíme uvedomiť, že v začiatkoch stálo nadšenie jedného jediného poster plagátistu – Jozefa Dóku. On si vysníval projekt súťažnej výstavy plagátov. Nepresadil ju u socialistickej politickej garnitúry, ale počkal si s ňou na priaznivejšie časy. Aj jeho zásluhou plníme odkaz a diskusie o tom, ako by mala vyzerať kultúra v Trnave. Slávnostné otvorenie TPT 2015 sa uskutočnilo v našich priestoroch 3. septembra 2015. Paralelne bude inštalovaná aj grafická tvorba členov poroty.

• Musím však pripomenúť, že sedemdesiate a osemdesiate roky minulého storočia boli rokmi veľkých investícií do obnovy pamiatok a galérijnictva. Samotná Galéria Jána Koniarka, ktorú teraz vediete, je toho príkladom. Veď vznikla len v roku 1976. Prečo si myslíte, že sa idea pravidelnej

Riaditeľ Galérie Jána Koniarka v Trnave Róbert NEMEČEK.

medzinárodnej výstavy plagátov nepresadila v časoch, keď bolo dosť peňazí prakticky na všetko?

Jozef Dóka vytvoril pre túto galériu značku a prvý plagát. Bol aktívnym výtvarníkom, plagátistom a nakoniec aj iniciátorom Trienále plagátov v Trnave. Prvým a neskôr čestným predsedom jeho Organizácie výboru. Lenže so všetkým vždy nesúhlasil. Vždy vedel povedať nahlas svoj názor. To predsa nemohlo byť akceptované. Zmenu politickej situácie naplno využil, podarilo sa mu presadiť svoj cieľ a od roku 1991 založil Trnavské trienále plagátov. Trienále ako súťažná prehliadka sa od roku 1994 koná už pod záštitou

• Príprava výstavy plagátov tvorby si vyžaduje bez akéhokoľvek komentára nasadenie celého kolektívu. Nepochybujem že aj rok vopred. Ale od začiatku roka máte prakticky nepretržite nové a nové inštalácie.

Bolo ich už päť. Všetky mali veľmi dobrý ohlas. S Janou Hýbalovou Ovšákovou a jej Zimomriavkami sme začali. Bol to jej výber z päťnásťročnej tvorby. K Zimomriavkam sme zorganizovali autorkin intímny komentár s návštevníkmi. Pani Ovšáková je nielen pôvabná, ale aj pôsobivá umelkyňa. Ženskú spoveď vystriedala výstava skupiny Banda – piatach progresívnych tvorcov. Výstava najmladšej maliarskej generácie 4. ateliéru profesora, akademického

Medzinárodnej rady asociácií grafického dizajnu ICOGRADA. Dnes v dobrom ťažíme z poctivých základov a jeho iniciatívy. Veď TPT je skutočne jednou z najväčších akcií na svete. Medzinárodná porota je v zložení Fons Hickmann (DE), Karel Mišek (CZ), Julo Nagy (SK), Kari Piippo (FI) a Iva Babaja (HR), prezidentka výkonného výboru ico-D. Medzi finalistami sa nachádzajú svetoznáme mená osobností dizajnu ako Alain Le Querrec, Stefan Sagmeister, Lex Drewinski, Jan Rajlich Jr., Istvan Orosz, Jean-Pol Rouard, Melchior Imboden, Finn Nygard, Rambow Gunter a ďalší. Kurátorom a koordinátorom projektu je Mgr. art. Robert Paršo.

• Príprava výstavy plagátov tvorby si vyžaduje

bez akéhokoľvek komentára nasadenie celého kolektívu. Nepochybujem že aj rok vopred. Ale od začiatku roka máte prakticky nepretržite nové a nové inštalácie.

O ČOM JE REČ

Ospravedlňujem sa kolegovi zo SNN Dušanovi Kernému, ktorý napísal výbornú glosu v predchádzajúcom čísle novin o Karolovi Šmidkem, ale musím s ním v jednej veci nesúhlasiť: Karol Šmidke nezomrel prirodzenou smrťou! Teda mal len to šťastie, že neskončil ako Slánsky, Clementis a ďalší vysokí stranícki funkcionári – na šibenici. Mám na to dostatočné svedectvo. Aj keď časový horizont procesu so Slánskym, kde padlo jedenásť rozsudkov smrti obesením, sa so Šmidkeho dobrovoľným koncom takmer prekrýva! Karol Šmidke zomrel 15. decembra 1952, teda celých dva týždne po popravách Clementisa a spol. (2. 12. 1952).

Ale poďme k veci, nemám rád táranie na spôsob: jedna pani povedala! Vďaka plastickému chirurgovi, profesorovi MUDr. Ladislavovi Šimunovi som sa zoznámil s lekárom Milanom Zajacom. Ten začiatkom päťdesiatych rokov pracoval ako začínajúci lekár na patológii vo Fakultnej nemocnici v Bratislave. Od neho som sa dozvedel veci, ktoré nikdy neprenikli na verejnosť. A rozprávalo sa o nich iba „pošušky“. Za všetko asi najväčším vypoovie báseň Laca Novomeského Pošušky: – Bolelo? / – Bože môj,

nuž bolelo, a ako! / A dnes už ani neviem, čo bolelo viacej, / či nehorázných klebiet popustené liace, / otupné hore-dole kľučou i mládkou, / pohoria ponížení, urážok a hlad, / či smútok po všetkom, čo som mal kedy rád.

Keď začali dva roky po februári stranické čistky, zasiahli aj

Taký zlatý stafylokok

Peter ŠTRELINGER

vrcholného predstaviteľa komunistického vedenia na Slovensku Karola Šmidkeho. Píše o tom aj Dušan Kerný. Po kritike a sebakritike „odložili“ Šmidkeho za riaditeľa bratislavskej Tesly. Podobne odstránili i Clementisa, ktorý pred zatknutím pracoval na bezvýznamnom mieste v štátnej banke.

Podľa známych svedectiev Karol Šmidke začiatkom decembra 1952 ochorel. Vraj šlo o bežné prechladnutie. Navštívil teda lekára. V nemocnici mu pichli potom injekciu. A po nej nastalo prudké zhoršenie choroby. Horúčka vystúpila na vyše štyridsať stupňov a po nej šok organizmu (sepsa) spôsobili smrť.

„V tom čase ešte nejestvo-

valo Štátne sanatórium, kde sa liečili stranícki pohlavári!“ spomínal Milo Zajac. „Ako mladý doktor som pracoval na patológii, keď ta priviezli telo Karola Šmidkeho... Pri pitve sme postupovali podľa zvyklostí. Brali sme vzorky z orgánov a tkanív, aby sme určili presnú diagnózu smrti... V každom

valo Štátne sanatórium, kde sa

liečili stranícki pohlavári!“ spomínal Milo Zajac. „Ako mladý doktor som pracoval na patológii, keď ta priviezli telo Karola Šmidkeho... Pri pitve sme postupovali podľa zvyklostí. Brali sme vzorky z orgánov a tkanív, aby sme určili presnú diagnózu smrti... V každom

keho maliara Ivana Csudaia z Katedry maľby VŠVU. Pohľad na hľadanie sa mladej generácie vo výtvarnom poli, podporený komentovaním samotných autorov, otvoril návštevníkom mimotradičné pozície slovenskej umeleckej avantgardy. Bonbónikom boli Tajomné záhrady Drahomíra Prihela, umeleckého sklára strednej generácie. Prihel nekompromisne otvára oči publiku, čo dokáže poctivé remeslo, znalosť technológie materiálu a následne jeho spracovania, keď spolu plávajú s vlnami talentu a priestorového umu. Pred prázdninami sme ešte upúťali našich návštevníkov dvadsaťdvochdesiatimi prierezovými sochárskymi a maliarskymi tvorbami manželov Kubinských. Tá ešte trvá. Po nej šartuje TPT. Komentované prehliadky sme spojili po prvýkrát s lahôdkou pre milovníkov dobrej hudby, keď sme výstavu rozšírili o I. ročník Jazz-Latino Fest v záhrade našej galérie. Bol to pilotný projekt, ale návštevnosť a dobrý ohlas nás vyzývajú v ňom pokračovať aj budúci rok. Musím sa pochváliť, že naša galéria prichýľila v záhradných priestoroch provokujúci, kombinovanou technológiou vyrobený sochársky objekt Dve skutočnosti. Monument mladého umelca Filipa Pechu bol pôvodne umiestnený na Hlavnej ulici, v centre pešej zóny, kde mal vzbudzovať záujem do konca roka. Takže sme mu poskytli vlastne azyl. Nie je celkom jasné rozhodnutie mesta, prečo sa po mesiaci rozhodlo monument odstrániť. Všetky metropoly sveta sa doslova bijú o stále expozície výtvarných diel v exteriéri. Slovensko stratilo veľa, ale vytratili sa aj sochy z ulíc, fontán, budov a, žiaľ, nijaké nové nepribúdajú. Ďalšou aktivitou „na horúce dni“ bolo aj vyhodnotenie výtvarnej súťaže stredných škôl. Výzva bola v návrhu plagátu na tému: Ludovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban a Cyril a Metod. Odborná porota vybrala z ponuky šesťdesiatich návrhov tri víťazné, pričom ďalších pätnásť návrhov bude spolu s víťazmi vystavených v priestoroch budovy VÚC na Starohájskej č. 10 ako súčasť trienále plagátov. V neposlednom rade spomeniem informáciu pre našich priaznivcov, že v budove Synagógy ČSU sa začalo s dlhoočakávanou rekonštrukciou s termínom ukončenia do konca roka 2015. Niekedy sa sám divím, ako to všetko zvládame, ale skutočne nás tiež spokojuje a rastúci ohlas návštevníkov na našu prácu, pozornosť VÚC aj radnice.

Toľko som sa dozvedel od MUDr. Milana Zajaca. Ktovie, či na ďalšie otázky nájdeme ešte odpovede? Napríklad: kto naordinoval Šmidkem tu „zlatú ranu“! A kto mu ju pichol? Bol to lekár a či nejaká zdravotná sestra? O vrahov a vražde Šmidkeho nikto nič nevie. Ti, čo to zinscenovali, určite už dávno nežijú! A ti, čo o tom vedeli – pár lekárov z kliniky a z patológie – mlčali z pochopiteľných dôvodov tiež.

O ostatnom už napísal Dušan Kerný. Ale ja ešte dodám – Šmidkeho má na svedomí nielen Bacilek, šéf bezpečnosti v päťdesiatych rokoch a neskôr najvyšší tajomník ÚV KSS, ale aj Bašťovanský, ktorý potom spáchal samovraždu. Žeby vyčítaj svedomia? No najmä ďalšia politická kreatúra, vinná aj za obvinenie a popravu Vladimíra Clementisa – Viliam Široký! Predseda komunistického vládneho aparátu, najvyšší papaláš hneď po Gottwaldovi. Tomu ležali Clementis a Šmidke najväčšími v žalúdku. Považoval ich za veľkú konkurenciu, tak ich bolo treba zlikvidovať! A zabudli sme na Šalgoviča. Tiež záhadne zomrel, obesil sa v garáži svojej vily po prevrate v roku 1989. Ale ako sa môže chorý, skoro bezvládný človek vyškríabať na stoličku a dať si slučku? Nezmysel. Istotne mu tiež pomohli, príliš veľa vedel!

Krátkozraká Európska únia tvrdohlavo dobieha nedobehnutelné Realita: utečenci sú tu natrvalo, nie dočasne!

Najstrhujúcejšiu reportáž o skutočnom stave Európskej únie mohol začiatkom septembra urobiť reportér na štyroch železničných staniciach. Zahranických. V moravskej Břeclavi, maďarskej Budapešti, rakúskej Viedni a bavorskom Mníchove. Tam všade policajti príslušného štátu zaskakovali za neexistujúcu spoločnú azylovú politiku Európskej únie a rozpadajúci sa schengenský systém.

Dušan SLOVÁK – Kresba: Ľubomír KOTRHA

Zaskakovali však najmä za bruselskú administratívu, ktorá sa ešte stále akosi „nespamätala“, za Európsku komisiu a jej konkrétnych predstaviteľov – predsedu Junckera a komisára pre migráciu.

■ IMIGRANTSKÝ CHOPIN

V Břeclavi toľko cudzincov ešte nemali. Vylovali ich z rýchlika Chopin na trase Varšava – Viedeň a z rýchlika Metropol z Budapešti do Berlína, ktorý prechádzal Štúrovom, Podhájskou a Bratislavou. Vyše dvesto utečencov najmä zo Sýrie, ale aj z Pakistanu, Afganistanu, Iraku a Bangladéša. V Budapešti bol chaos, tisíce utečencov a masa policajtov. Naši rakúski bývalí príbuzní z monarchie nám pripomenuli, čo je to úradnícka dôslednosť. Vlaky na hranici, kde sa striedajú maďarskí a rakúski sprievodcovia, zastavili a vyložili z nich len toľko ľudí, koľko prevyšovali dovolený počet cestujúcich na jeden vagón. Vlaky potom pustili ďalej a pustili i vyložených. Nechali ich nasadnúť na iné vlaky, smerujúce do Nemecka.

■ TISÍCKY VOLAJÚCICH...

Na stanici vo Viedni ich čakal špalier dobrovoľníkov s pomocnou rukou, policajný hovorca neustále opakoval, že pri takom návale efektívna kontrola nie je možná. V bavorskom Mníchove prekonal rekord – ešte nikdy v jeden deň neprišlo viac utečencov ako teraz – vyše tritisíc, prevažne zo Sýrie. Na mníchovskej stanici ich čakal takisto špalier ľudí s vodou, s jedlom, so zozbieranými oblečením, dokonca lekári, s rozvojom do registračných azylových centier. V Budapešti masovo z tisícov

hrdiel znelo skandovanie Freedom, Germany, Merkel. Na mníchovskej stanici už panovalo vecné riešenie bezprostrednej situácie.

V jeden deň, za 24 hodín, sa ukázalo, že niektoré spoločne dohodnuté zásady sú zdrahom papiera. Napríklad vyše dvadsať rokov platný dublinský dohovor. Ten je o tom, že utečenec musí byť zaregistrovaný v prvej krajine EÚ, kam príde. A ak sa ocitne potom v inom štáte EÚ, vráti ho do štátu pôvodnej registrácie. Teda ak by ich zaregistrovali v Grécku alebo v Maďarsku, čo sa nedialo, z Viedne či z nemeckého Bavorska by ich vracali naspäť do Maďarska. To isté sa týka tých dvoch stoviek utečencov vyložených v Břeclavi z rýchlikov, ktoré prišli z členských štátov EÚ – z Poľska a z Slovenska.

■ ORGANIZOVANÝ POSTUP

Pre osvieženie pamäti si možno pripomenúť, že dublinský dohovor sa podpísal v dávnom čase, keď nemeckým ministrom zahraničných vecí bol Hans-Dietrich Genscher a britskou šéfkou vlády nebohá Margaret Thatcherová, ktorá zomrela v apríli 2013. Celé tie roky bolo čím ďalej zrejmejšie, že dohovor je čoraz nedostačujúcejší, ale silné štáty EÚ, medzi nimi aj Nemecko, nepripustili zmeny. Tie sú teraz nevyhnuté. Už pred dvomi rokmi varovali odborníci, že utečenecká kríza bude najväčšou krízou štátov EÚ. Bolo to zjavné po páde Kaddáfího režimu v Líbyi a úsilí Západu zvrhnúť sýrsky režim prezidenta Asada. Bolo to v čase narastajúcej humanitárnej krízy v Ukrajine a rozvratu v rámci tzv. arabskej jari. Už vtedy bolo zrejme, že EÚ bude

mať narastajúce problémy na dvoch stranách svojich vonkajších hraníc.

Rozvrat Sýrie – tamojšia občianska vojna sa začala v roku 2011, pred štyrmi rokmi. Utekalo takmer päť miliónov ľudí. Prvým na rane bolo Turecko, náš spojenec v NATO. Nikto nevenoval pozornosť tomu, že tam sú už dva milióny utečencov. V členskom štáte OSN v Libanone našlo útočisko v katastrofálnych podmienkach 1,2 milióna utečencov, v Jordánsku vyše pol milióna. Toto sú údaje príslušných inštitúcií Organizácie Spojených národov. Dnes je zrejme, že za tie roky sa na tom vybuodoval jeden z najvýnosnejších nelegálnych obchodov v Európe – oďiaľ by sa inak naraz vzalo toľko utečencov? Je to organizované.

■ PRÚD MILIÓNOV

V septembri 2015 zrazu z Budapešti znie panické a účelové vyhlásenie šéfa úradu maďarskej vlády: je to sťahovanie národov, príde ešte milióny! Dnes je už všeobecne známe, že Európska únia na prelome rokov zrušila program, ktorý umožňoval ochranu Stredozemného mora od hraníc severnej Afriky. Daro protestovali vládne i nevládne organizácie. Program sa obnovil až po tom, keď sa v lete topili tisíce bezbranných utečencov, dovtedy boli uši Bruselu, ale aj mienkotvorných médií a politikov hluché.

Poučenie sme si mohli zobrať aj z ukrajinskej krízy, ktorá sa nás už dlho bezprostredne týka a do značnej miery ovplyvnila novú alebo aspoň zmenenú politiku slovenskej vlády. S vyše dvomi miliónmi utečencov to je najväčšia vlna exodu európskeho obyvateľstva od skončenia presunov

nemeckého obyvateľstva po druhej svetovej vojne. Okolo milióna prišlo na územie Ukrajiny kontrolovanej vládou vyše osemstotisíc, do Ruskej federácie a do Bieloruska okolo štvrt milióna. My o tom mlčíme, lebo by verejnosti mohlo prísť na um, že všetky vojnové konflikty majú takéto následky.

■ NOVÁ REALITA

Zodpovedná politika verejnoprávných médií nám mohla poskytnúť možnosť zamyslieť sa nad tým, čo nás nevyhnutne očakáva skôr, než nám poskytuje teraz obrazy chaosu a nekonečných schôdzok politikov. Táto kríza sa možno v dohľadnom čase skončí, ale problém migrácie tu ostane trvalo. Je to nová realita Európy. To sa nedá zakryť. Mali by sme sa na to pripraviť. Pretože nás to už teraz mení a zmení nás to. Zmenilo to radikálne verejnú mienku. Mení to aj možnosti poli-

tiky. Musíme sa s tým vyrovnáť aj ako národ. Znovu sme si museli uvedomiť, že len čo nastane kríza, hneď sa hľadá vinník vo východnej Európe. Odrazu sme znovu Východ, teda nie Západ.

V tomto ohľade by mala mať vláda podporu verejnosti a médií. Nemali by sme dopustiť, aby sa reinkarnovala politika prefackávania Slovenska. V tomto musíme byť vytrvalí, dôslední a profesionálni. Veď preto sme vstupovali do EÚ a NATO, aby sa nerozhodovalo o nás bez nás, či nie? Únia sa bude dlhé týždne až do prvej dekády októbra motať v rozličných schôdzkach na vysokej úrovni a hľadať ani tak nie riešenia ako kompromisnú verejnosťou stráviteľnú slovník. Riešenia prepásla už v čase predchádzajúcej neschopnej Európskej komisie z čias Barrosa. Musíme si s otvorenými očami a otvorenou rečou urobiť obraz o dnešnej Európskej únii a o našich možnostiach v nej.

Barokový sochár ako synonymum strachu i úbohosti našej kultúry

Kauza s plastikou od Berniniho, a čo ďalej?

Bernini – chyba odbornosti či sebavedomia? Meno tohto talianskeho barokového sochára sa na dlhší čas, možno na desaťročia, stane synonymom strachu, ale aj úbohosti našej kultúry. Prečo? Nedisponujeme mnohými umeleckými zbierkami umenia, ktoré by nám závidel svet. Preto každé dotknutie sa, každé načretie alebo nahliadnutie do zbierkového svetového dedičstva je pre nás vzácne, unikátne ba až dokonca sviatočné. Preto ak dôjde k jeho strate, tak ako je to aj v prípade sochy pápeža Pavla VI., ochudobňuje nás to a aj uráža.

Anton BLAHA – Foto: archív

Bernini však nebol prvý. Po vzniku Česko-Slovenska nám zostalo mimoriadne cenné umelecké dedičstvo grófa Jána Pálfiho, ktorý vyhotovil pred smrťou testament v roku 1907 a dedičov zaviazal, aby umelecké diela zachovali na miestach, kde sa nachádzajú, teda aj v kaštieľoch v Kráľovej pri Senci, Bojniciach a palácoch v Bratislave a inde. Ešte uhorský štát dedičov žaloval a dožadoval sa neplatnosti testamentu. Spor sa vliekol, až ho prevzala po vzniku ČSR nástupnícka čs. vláda, ktorá uzavrela s dedičmi tzv. Priateľskú dohodu v decembri 1923. V jej zmysle mohli dedičia s umeleckými predmetmi prakticky voľne disponovať, okrem niekoľkých vecí určených pre čs. štátne zbierky. Nasledovali aukcie v Piešťanoch, Prahe, Košiciach, oďiaľ najcennejšie umelecké predmety putovali do galérií a umeleckých zbierok v Budapešti, vo Viedni, v Berlíne.

■ VYKRÁDANÉ SLOVENSKO

Spomínam to všetko, aby už viac Slovensko nebolo vykrádané či ochudobňované. Tak to zrejme chápe aj minister kultúry Marek

Maďarič a opatrenia, ktoré vykonával. Jedno nové mu chcem ešte navrhnúť.

Azda na tomto mieste treba v prvom rade povedať niekoľko slov aj o pôvodnom majiteľovi sochy

pápeža Pavla VI. Ernestovi Zmetákovi. Bol uznávaným umelcom, milovníkom i maliarom slovenskej krajiny i Talianska. Jeho krajiny oplývajú úžasnou atmosférou, dýchajú letom aj zimou. Bol však aj významným znalcom i zberateľom umenia a starožitností. S ohromným vkusom vyberal diela, ktoré neskôr venoval štátu so zámerom zriadiť galériu výtvarného umenia vo svojom rodisku. Jeho dar podnietil zriadenie ojedinelej galérie v Nových

Zámkoch s mnohými dielami medzinárodného významu. E. Zmeták sa tak stal najvýznamnejším darcom a donátorom v našich moderných národných dejinách, aj keď celé darovanie neprebehlo bez problémov. Dnes však stojí jeho zásluhou galéria, ktorá je dôstojnou pamiatkou na jeho umelecký vkus i veľkorysosť. Aká škoda, že v nej nedominuje spomínaná socha pápeža od svetového majstra Berniniho. E. Zmeták pochopil a uvedomil si, že zberateľ môže zachrániť svoju zbierku jedine tak, že ju daruje. Inak ju rozchytajú, či rozpredajú dedičia, tak ako sa to stalo v prípade pozostalých po grófovi J. Pálfi.

■ NIE SME SAMI

Nášmu problému to nepomôže, ale ťažkosti s ochranou kultúrnych hodnôt nemáme však len my. V Európe nie sme unikátom. Napríklad Nemci riešia tiež zložité otázky obchodu s umením a jeho vývozom. Ministerka kultúry M. Grüttersová sa domáha regulovať obchod s umením. Vychádza zo skúsenosti, že ceny umeleckých predmetov sú často prehnane, nadsadené a niekedy dochá-

dza v tomto obchode k podvodom a praniu špinavých peňazí. Časté sú hlasy, že v Nemecku je neporiadok v zoznamoch kultúrneho dedičstva (Existuje u nás? Vieme o ňom?) a v diferenciách úpravy týchto hodnôt medzi jednotlivými spolkovými krajinami. Súčasná úprava umožňuje vyviezť z Nemecka do krajín EÚ akýkoľvek predmet, ktorý nie je zavedený v zoznamoch národných kultúrnych majetkov. No pre maľby staršie ako päťdesiat rokov a drahšie ako stopäťdesiat eur treba získať rôzne povolenia. Ministerka kultúry navrhuje prehodnotiť spomínané postupy a sprísniť prevoz umenia aj do krajín EÚ. Proti tomuto návrhu sa zdvihla vlna protestov najmä pre regulovanie a údajné praktické zrušenie vnútorného európskeho trhu s umením. Je pravidlom pri každom návrhu, ako aj pri tomto nemeckom, že sa vyskytnú aspoň dve alternatívy. Len jedna z nich je správna. Budeme netrpezlivo čakať, ktorý takúto vlastnosť preukáže v Nemecku, všetci však cítime, že urýchlene treba urobiť poriadok najmä doma.

■ KTO JE ZODPOVEDNÝ?

Kauza „Bernini“ prináša na svetlo súčasných reflektorov problém: bola to nevedomosť, neodbornosť, povrchnosť? Príkláňam sa k názoru, že ide u každého, kto sa vecou zaoberal, o nedostatok kultúrneho sebavedomia. Celý predaj u nás, aukcia a súhlas s vývozom je založený na tom, že sa na Slovensku nemôže nič také vyskytnúť alebo nájsť. Dnes už zberatelia a znalci „nelovia“ v klasických krajinách, kde je dávno všetko prekutrané, prevetrané a pozisťované. Zberatelia lovia v panen-

■ AKÉ JE RIEŠENIE?

Áké je z tohto stavu východisko, aby sme sa vyhlili podobným problémom, akým je čerstvá kauza Bernini? Jednoznačne možno povedať, že terajší systém zlyhal preto, že v takýchto závažných veciach nemôže rozhodovať úradník ani úradníci. Podľa mňa o náročných národných a štátnych záujmoch o dielach, ktoré patria alebo môžu patriť do nášho kultúrneho dedičstva, sa môže rozhodovať len v administratívnom alebo súdnom konaní.

GLOSA

Jedna nemenovaná súkromná televízia na Slovensku nedávno doslova zjojkla a v televíznych novinách odvysielala „dojemný“ reportážny šot o prezidentskej stráži (inak regulárnej súčasť Ozbrojených síl Slovenskej republiky), ako sa jej cvičení mladí príslušníci počas výkonu vojenskej služby v minulých, konca kraja nemajúcich tropických dňoch „chudáci“ potia (akoby iní, najmä starší ľudia nie!!!).

Tiene horúceho leta

Nečudo, veď prečakané a výstredné uniformy slovenskej hradnej, prezidentskej či čestnej stráže vyzerať už na prvý pohľad celkom nefunkčne a neprakticky. Navyše ich estetická úroveň skôr len trochu súdnu a striedmemu človeku pripomína „odevnú kultúru“ zriadencov a muzikantov priemerného českého cirkusu alebo vrátnikov v istých nočných kluboch než elitnej a reprezentatívnej vojenskej jednotky nezávislého štátu. Kde sú vlastne naše dobrovoľnícke hurbanovské uniformy zo Slovenského povstania roku 1848 – 1849? Keby ich prezidentská stráž v tomto horúcom lete mala a nosila s ľanovými košefami, ktoré príjemne chladia a vynikajúco sajú pot, so vzdušnými vlnenými súkennými gaťami, ako stvorenými pre uniformy, a so širokými tieniacimi širákami, nebolo by im, veruže, až tak teplo! V tejto súvislosti si neodpustím poznámku a paralelu, že sa neustále útočí na Grékov, zrazu chce každý doniesť svoju sovu do Atén... Ale všimnime si hrdú grécku čestnú stráž evzoni (evzónes), ktorá neochraňuje len Prezidentský palác ako u nás, ale v Aténach aj Helénsky parlament na námestí Syntagma, pamätník hrobu Neznámeho vojaka a štátnu vlajku na Akropole. Jej odev netvorí sice starogrécke spartské bronzové brnenie, a hoci má korene v antických dobách, uniforma týchto pôvodne horských streleckých gardistických jednotiek vychádza z moderných gréckych dejín národnooslobodzovacieho boja proti Turkom z 19. storočia. Esteticky vkusné varianty krétskej, macedónskej, pevninskej a pontskej uniformy gréckej „brmbolčekovej“ stráže vychádzajú výlučne z ľudových krojov, folklórnych motívov a prevahy národných modro-bielých farieb. Gréci a ich bankový sektor možno nemá peniaze, ale majú štátne a národné symboly, okrem iného hrdé evzoni, ktoré súčasne patrí aj k hlavným turistickým atrakciám gréckej metropoly. A čo my na Slovensku? V spomínanej reportáži sa jeden z veliteľov hradnej stráže nechal veľkohubo počuť, že sa budú usilovať o zavedenie takej uniformy, ako je napríklad v Monaku. Tak to je už skutočne vrchol arogancie, pripomínajúci či navodzujúci atmosféru monackých kniežat a oligarchickej svolochy zavlečenej za peniaze nás všetkých tu na Slovensko a do okolia jeho Prezidentského paláca? Ako hlboko padlo a kam až padne naše historické povedomie? Alebo nás preberie príklad a národná hrdosť Grékov. Mala by aspoň v takej dôležitej oblasti, ako sa týka štátnej, národnej a kultúrnej reprezentácie uniformy hradnej stráže?

Pavol PARENÍČKA

Predseda Zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku František MERKA Festival a život v Čerpotoku – iné svety

Slovenské súbory zo strednej a z východnej Európy sa už jedenásť rokov stretávajú na medzinárodnom folklórnom festivale v Čerpotoku na severovýchode Rumunska. Do tejto rýdzo slovenskej obce prišli aj tento rok krajské súbory z Rumunska, Chorvátska, Poľska, folkloristi zo Slovenska, dokonca aj Čarnica z Košíc. Na mape, ba ani na informačných tabuliach však Čerpotok nenájdete. Je totiž súčasťou obce Sublak. Má len štyristosemdesiat obyvateľov, ale zato neuveriteľne životaschopných. František MERKA aj tak s obavami hľadá do budúcnosti – o polstoročie tu už asi nikto nebude vedieť dobre po slovensky...

Zhovárala sa Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: autorka

• Čo vás viedlo k tomu, že ste začali organizovať tento folklórny festival mládeže?

Myšlienka sa zrodila preto, aby si Slováci z tohto Jurského slovenského regiónu zachovali slovenské tradície v tanci, speve, aby sme si zachovali svoju slovenskú identitu. Aby sme pokračovali vo všetkom tom, čo sem doniesli prví Slováci.

• A kedy sem vlastne do Čerpotoka a okolia prišli?

V roku 1854 zo Zemplína. A festivalom sme si aj chceli pripomenúť 150. výročie ich príchodu. Ešte predtým založil môj syn Adrian Miroslav Merka, v súčasnosti poslanec za slovenskú a českú menšinu v rumunskom parlamente, aj prvý tunajší slovenský súbor Cerovina, ktorý čerpal práve zo zemplínskeho folklóru a tradície. V Rumunsku je štyridsaťjeden miestnych organizácií Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku. Sú rôzne veľké a každá sa usiluje rozvíjať to, čo je pre ňu typické. Každá slovenská osada musí mať aspoň raz do roka jeden slovenský deň. S dňami Slovákov začíname 8. marca a končíme 26. decembra.

• Organizácia miestnej samosprávy je na Slovensku iná ako v Rumunsku. Čerpotok nemá svoju samosprávu, je len osada. U nás aj obec s neveľkým počtom obyvateľov má svojho starostu...

Obec, ktorá chce mať v Rumunsku obecný úrad, musí dosiahnuť stanovený počet obyvateľov. Slováci mali obecný úrad v Novej Hute, kde kedysi žilo tritisíc ľudí – teda keď som tam ešte pracoval v roku 1975. Dnes ich je už iba šesťsto, ale obecný úrad ešte funguje. Čerpotok je súčasťou Sublaku, vzdialeného tri kilometre odtiaľto.

• Koľko osád patrí pod Sublak?

Ohrozený titul univerzita

Piatim vysokým školám hrozí, že prídu o titul univerzita. Týka sa to Katolíckej univerzity v Ružomberku, Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach. Vyplývalo to z výsledkov komplexnej akreditácie vysokých škôl.

Ak pri týchto vysokých školách univerzitného typu do jedného roka od doručenia výsledkov komplexnej akreditácie nastane náprava, hrozí, že minister školstva musí dať návrh na odňatie titulu univerzita. Kritériá len tesne splnila Ekonomická univerzita v Bratislave. Vysoká škola manažmentu v Trenčíne, ktorú akreditačná komisia tiež hodnotila, neuspela by, ak by sa chcela stať univerzitou. O titul univerzity však škola zatiaľ nežiadala. Najlepšie v hodnotení obstála Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská technická univerzita v Bratislave, Univerzita

Starosta Čerpotoku František MERKA otvára krajský festival. 19. 07. 2015

Čerpotok, Fogaš, Ritoblagi, Populi a Boromlak, lenže čisto slovenskými osadami sú už len Čerpotok a Fogaš. Tu je veľmi málo zmiešaných rodín. V každej osade sú sice Slováci, ale už nie sú reprezentatívnu vzorkou. Tam, kde ich je len zo desať rodín, nemajú ani svoju slovenskú školu. V ostatných rokoch nás ubúda čoraz rýchlejšie.

• V Čerpotoku máte krásny nový kultúrny dom, ale aj zrekonštruované priestory pobočky Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku. Ako sa vám to podarilo?

Keď som prestal pracovať v Novej Hute, vrátil som sa do rodnej dediny. Po roku 1990 ma Slováci vyzvali, aby som založil Zväz a niečo pre tunajších Slovákov urobil. Na prvom mieste boli pre mňa školy, potom kultúrny dom. Ten vyrástol v priestore niekdajších baní. Požiadali sme oň, lebo súbor Cerovina, ktorý vznikol, nemal kde existovať. Takisto sme nemali ani sídlo pre pobočku Zväzu. Podarilo sa nám získať bývalé sídlo zväzov, ktoré sme prestavali do dnešnej podoby. Takto postupujeme aj inde. Keď sa začalo dariť

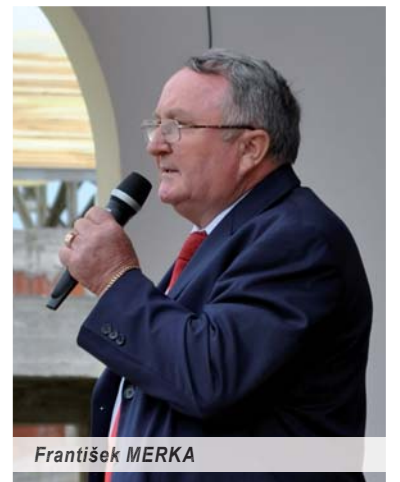
Cerovine v Čerpotoku, vyzval som aj ďalšie osady, aby si založili vlastný súbor. V súčasnosti máme v Bihorskej oblasti súbory v Čerpotoku, Boromlaku, Vazali, Podonoši, Gemeľčičke a v Šaranoch. Všetky však ešte nemajú kroje. To je moja úloha na najbližšie obdobie, lebo každá osada má vlastný, špecifický kroj.

• A aké ešte máte plány do budúcnosti?

Sústredili sme sa na školy. Staré slovenské školy, v ktorých sa už nemá kto učiť, rekonštruujeme. Meníme ich na sídla Zväzu Slovákov a Čechov, ktoré sa využívajú ako kultúrne domy. Tie naše staré školy, ktoré nám kedysi postavila ešte Československá republika, si nemôžeme odkúpiť, a tak sme si ich aspoň prenajali na ďalších päťnásť rokov. Tam pestujú Slováci svoju vlastnú kultúru, tam oslavujú fašiangy, Vianoce, Veľkú noc...

• Odkiaľ získavate prostriedky na všetky vaše aktivity?

Najmä z rumunského štátneho rozpočtu cez rôzne pro-

František MERKA

jekty obcí, ale aj od Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Ale záchranné lano nám v roku 1992 poskytla tiež slovenská vláda prostredníctvom projektu Pomoc krajanom. Bez nej by sme tu už dnes nemali nič. V súčasnosti intenzívne rozvíjame vzťahy s vysokými školami na Slovensku. Tento rok už nebudú naše deti študovať len na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave, ale aj na Lesníckej vysokej škole vo Zvolene a Lekárskej fakulte UK. Vďaka dohode medzi Demokratickým zväzom Slovákov a Čechov v Rumunsku a Ministerstvom školstva SR do dnešných dní vyštudovalo na Slovensku už vyše stopäťdesiat chudobných slovenských detí z Rumunska. Škoda len, že mnohí zostali žiť natrvalo u nás.

• Bol čas, keď ste aj vy mali možnosť vrátiť sa na Slovensko, no neurobili ste to...

Túžim po tom, aby v tom, čo sme doteraz pre krajanov urobili, niekto pokračoval. Veľmi sa však obávam, že sa taký človek nenájde, lebo život je tu veľmi ťažký... Ale podme radšej na veselšiu, perspektívnejšiu tému. Pevne verím, že budem žiť ešte tak dlho (teda aspoň by som chcel), aby som uskutočnil svoju najnovšiu myšlienku, ktorú považujem do budúcnosti za prioritu – kúpiť nehnuteľnosť, v ktorej urobíme múzeum, kde zhromaždíme pamiatky, knihy, predmety – všetko, čo tu po našich predkoch ešte zostalo. Už to sústreďujeme, lebo sa bojíme, že onedlho, keď to, čo ľudia zdedili po svojich predkoch, bude im doma zavádzať a celá ich, a teda naša slovenská minulosť zhorí u nich na dvore v ohni...

Spolu dvadsaťpäť nových materských, základných a stredných škôl bolo zatiaľ zaradených do siete škôl a školských zariadení a otvoria sa pre deti a žiakov v školskom roku 2015/2016. Najväčší prírastok zaznamenali v tomto roku materské školy, ktorých pribudne hneď devätnásť.

Dvadsaťpäť nových škôl

Dve nové škôlky otvoria v Prešove a Trenčíne, po jednej by malo v tejto chvíli vzniknúť v Bratislave, Rovinke, Trnave, Nitre, Šali, Zlatých Moravciach, Liptovskom Hrádku, vo Vavrečke, v Žiline, Banskej Bystrici, Humennom, vo Svite, v Košiciach, Moldave nad Bodvou a Spišskej Novej Vsi. V prevažnej väčšine ide o súkromné a cirkevné materské školy. Základných škôl pribudne spolu päť – v Plaveckom Štvrtku, Partizánskom, Rimavskej Sobote, Košiciach a Moldave nad Bodvou. Jediná nová stredná škola – gymnázium – vznikne v Moldave nad Bodvou. Naopak, definitívne zaniklo spolu štrnásť základných škôl, pričom polovica z nich v Prešovskom kraji. K 31. augustu 2015 boli zrušené aj štyri stredné školy – stredná odborná škola (SOŠ) vo Vrbovom, obchodná akadémia v Ilave, SOŠ podnikania v Trenčíne a súkromné gymnázium v Snine. Dôvodom zrušenia škôl bol predovšetkým nízky

počet žiakov. Dôležité: Proces zaraďovania a vyradovania zo siete škôl a školských zariadení stále nie je uzavretý a do 1. septembra 2015 tak ešte môžu nejaké školy pribudnúť či sa zrušiť.

(Ib) – zdroj: MŠVVaŠ

Pred sto rokmi nemecká ponorka potopila britský parník Lusitania

Tragédia Lusitania: Torpédo na pravoboku!

Svätoslav MATHÉ – Foto:

V amerických novinách sa v apríli 1915, takmer rok po vypuknutí prvej svetovej vojny, objavil inzerát s týmto textom: Upozornenie! Cestujúcim, ktorí zamýšľajú podniknúť cestu loďou cez Atlantik, pripomíname, že medzi Nemeckom a jeho Spojencami a Veľkou Britániou a jej Spojencami existuje vojnový stav, že zóna vojenských operácií zahŕňa aj pobrežné vody Britských ostrovov, že – v súlade s oficiálnym vyhlásením Ríšskej nemeckej vlády – lode plávajúce pod vlajkou Veľkej Británie alebo pod vlajkou ktoréhokoľvek z jej Spojencov sú vystavené nebezpečenstvu zničenia v týchto vodách a že cestujúci plaviaci sa v zóne vojenských operácií na lodiach Veľkej Británie alebo jej Spojencov robia tak na vlastné nebezpečenstvo. Ríšske nemecké veľvyslanectvo Washington, D. C., 22. 4. 1915

Takýto oznam si mohli v novinách prečítať stovky pasažierov, čo sa v New Yorku naložovali na kráľovský poštový parník Lusitania, ktorý bol pýchou britského námorníctva a plával pod vlajkou tejto krajiny. Málokto z nich bral tento oznam zvlášť vážne. A právom. Veď ktože by si vtedy bol čo i len pomyslel alebo dokonca pripustil možnosť zámerného masového vládneho teroristického činu na civilnom obyvateľstve zo strany ozbrojenej moci. V moderných dejinách to bolo jednoducho nepredstaviteľné.

■ A STALO SA!

Áno, zničenie Lusitania znamená predel. Od tohto hrozného činu sa stále častejšie siahajú po takomto krajnom prostriedku. V druhej svetovej vojne je už bežný a ani potom až po dnešok

sa ho ľudstvo nezbavilo, skôr naopak...

Pravdaže, aj pred skazou Lusitania sa bežne páchali zločiny proti ľudskosti, ale boli zamerané skôr na jednotlivé (vojenské) osoby či zajatcov. Už pred Lusitaniou ľudstvo poznalo ostnatý drôt, koncentrák a strely dum-dum. Ale zámernú hromadnú vraždu niekoľkých stoviek bezbranných a nič netušiacich civilov v priebehu niekoľkých minút za pomoci najmodernejšej techniky – akú predstavovali vo výzbroji armád ponorky – to dovtedy dejiny nepamätali!

A tak sa v onen pamätný prvomájový deň naložilo na Lusitaniu 1 265 nič netušiacich cestujúcich. V tom čase to bola najväčšia, najrýchlejšia i najluxusnejšia osobná dopravná loď na svete. O cestujúcich sa staralo 694 členov posádky, teda v čase katastrofy

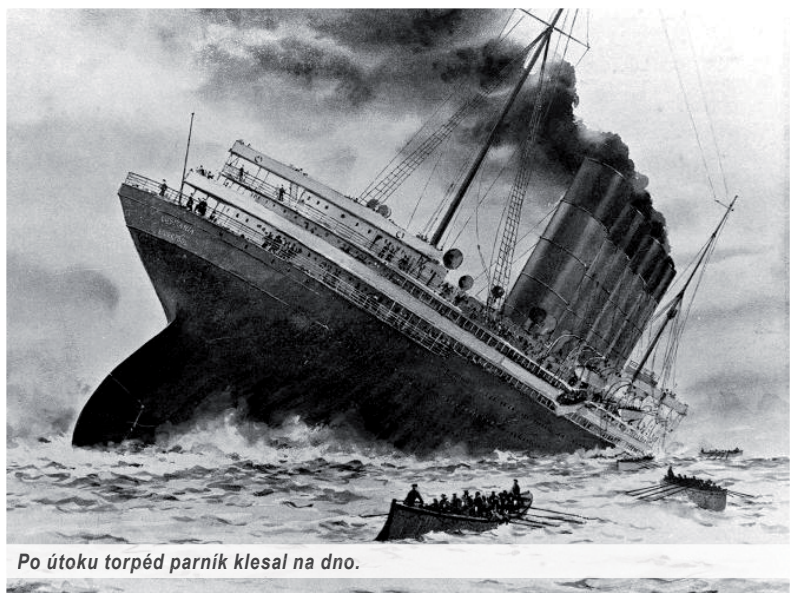
bolo na jej palube 1 959 duší...

„Torpéda na pravom boku!“ hlásila o šesť dní neskôr hliadka. Bolo to presne 7. mája o 14.10 h. Vzápätí nasledovala silná explózia a gejzír vody, uhlia a haraburdia zavalil všetky paluby. Loď sa naklonila a predok lode sa začal potápať. Od tej chvíle malo 1 959 ľudí len minúty na to, aby si zachránili holé životy; 1 195 z nich zahynulo...

■ PO KATASTROFE

Ihneď po katastrofe vznikli polemiky, prečo moderná loď tak rýchlo klesla na dno. Veď zmizla pod hladinou za osemnásť minút. Výpovede tých, ktorí prežili, jasne hovorili o sekundárnom výbuchu. Jedno torpédo takúto rýchlu skazu nemohlo spôsobiť. Lenže loď, ako potvrdzuje aj objektívny výskum, prevážala v prepravnom priestore počas tejto plavby aj vojenský materiál, pričom cestujúci o ňom nemali ani potuchy. Výskumy z roku 1993 vyvrátili možnosť následného výbuchu zapríčineného týmto vojenským arzenálom. Najpravdepodobnejšou príčinou ďalšej explózie bol podľa záverov znalcov výbuch uhoľného prachu vyvolaný torpédom.

Začali sa vášnivé polemiky o tom, komu mala táto hrozná katastrofa poslužiť. Netreba totiž zabúdať, že v tom čase Spojené štáty americké stáli mimo európskeho vojnového konfliktu. V Amerike jednoducho víťazil izolacionizmus. A práve na tom stavala jedna z teórií, podľa ktorej Briti zámerné vystavili Lusitaniu nebezpečenstvu, aby donútili USA na vstup do vojny po boku Dohody. Vraj sám Churchill, vtedy prvý lord Admirality, mal byť strojcom tohto plánu. Toto nepriamo

Po útoku torpéd parník klesal na dno.

podporoval fakt, že aj keď už v tom čase existovala bezdrôtová telegrafia, Lusitaniu úrady včas nevarovali, že jej hrozí nebezpečenstvo. Dva dni predtým totiž tá istá ponorka potopila inú loď a o deň predtým zničila torpédami ďalšie dve lode.

■ TEROR AKO PROSTRIEDOK

Nech to zvažujeme z akejkoľvek strany, reálne uvažujúci politik jednoducho nemohol takto kalkulovať! Aj takýto, dosiaľ nevidaný teroristický čin nemohol vtedy prelomiť izolacionistickú bariéru a donútiť USA vstúpiť do vojny. Iste, na palube Lusitania bolo vtedy 189 Američanov a 123 ich zahynulo, ale to – ako ukázali aj ďalšie dni – nemohlo rozhodnúť o vstupe do vojny. Rozhorčenie tisícov Američanov, rozjatrená verejná mienka a ani tieto obeť nestačili. USA vstúpili do vojny až v roku 1917, pričom treba konštatovať, že k tomu prispel dosť výrazne osud Američanov na Lusitaniu. Hlavným faktorom však bola zmenená vnútropolitická klíma. Izolacionizmus prehral až vtedy. V roku 1915 bol ešte rozhodujúcim faktorom v tejto politike.

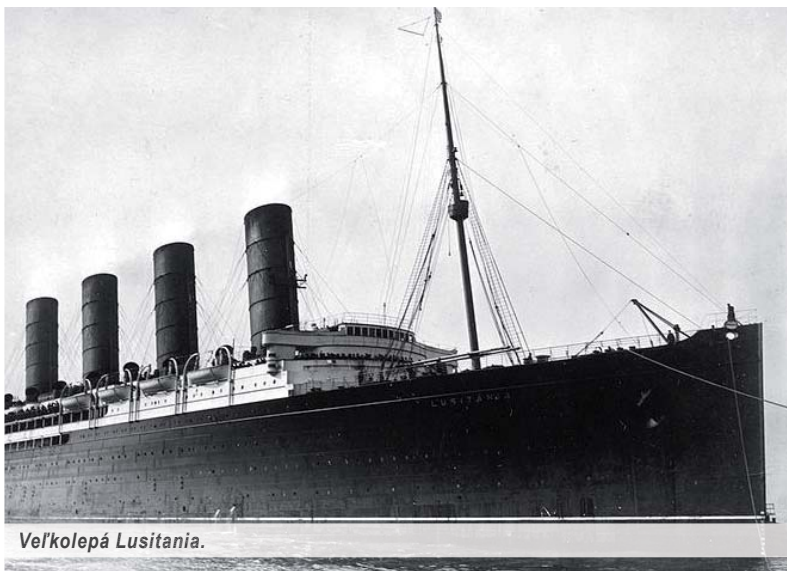
■ PONORKOVÁ VOJNA

Skaza Lusitania nemohla poslužiť Britom ani Dohode, mala poslužiť Nemcom. Aj keď obviňovali Britov, že Lusitania bola ozbrojená, táto ich argumentácia je výmysel. Nemecko

chcelo rozhodnúť vojnu za každú cenu už v roku 1915, a to najmä na súši. Na vode proti Britom jednoducho nemalo šance. Preto stavilo na ponorkovú vojnu so zameraním sa najmä na neozbrojené dopravné, ale aj osobné lode, pričom práve pri ich ničení rátať s účinkami psychológie teroru a zastrasovania civilného obyvateľstva.

Dobre to mali premyslené tí, čo uverejnili v americkej tlači citovaný inzerát, a tiež veliteľ nemeckej ponorky U20 dobre vedel, na aký cieľ vystreľuje zo 700-metrovej vzdialenosti torpédo. Bez predchádzajúcich inštrukcií a rozkazov by tak neurobil. Išlo o chladnokrvný zámer. Zámer, ktorý mal poslužiť jednej z vtedajších imperiálnych mocností. Britov možno obviňovať iba z toho, že nezodpovedne vystavili pasažierov lode nebezpečenstvu tým, že prevážali na lodi vojenský materiál.

Lusitania nie je iba tragédia. To je aj memento. Je varovaním pre tých, ktorí sa v mene presadenia svojej politiky uchylujú k teroru na civilnom obyvateľstve. Záznamy o násilstvách, história konfliktov aj dejiny vojen presvedčujú, že takýto postup sa v konečnom dôsledku obráti vždy proti ich iniciátorom, a to z jedného prostého dôvodu. Právo, morálka, ako aj všetky ľudské hodnoty budú v tomto prípade na strane tých, proti ktorým sa takýto postup, metódy, taktika alebo stratégia použijú.

Veľkolepá Lusitania.

Spotrebiteľ má jasné práva, musí ich však poznať

Škola života, ktorá vám ušetrí peniaze

Ivan BROŽÍK – Foto: Emil SEMANCO

Informačná kampaň o právach spotrebiteľov má za cieľ zvýšiť všeobecnú informovanosť obchodníkov a spotrebiteľov o právach spotrebiteľov v celej Európskej únii. Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku a Európske spotrebiteľské centrum v SR ju predstavili pred niekoľkými dňami.

„Vďaka novej legislatíve EÚ majú spotrebiteľia v Európe silnejšie práva a vyššiu úroveň ochrany pri online nákupoch tovarov a služieb. Nedávny prieskum však ukázal, že iba dvanásť percent spotrebiteľov pozná svoje základné práva. Iba tí, ktorí poznajú a vyžadujú svoje práva, môžu naplno využívať výhody plynúce z legislatívy. Dôvod, prečo realizujeme osvetovú kampaň, je zvýšiť povedomie o tom, že spotrebiteľia majú veľké práva pri tradičných aj online nákupoch,“ povedala Věra Jourová, komisárka Európskej komisie pre spravodlivosť, spotrebiteľov a rovnosť žien a mužov. Iniciatívu spustili v štrnástich členských štátoch: Grécku, Španielsku, na Cypre, v Portugalsku, Bulharsku, Lotyšsku, Taliansku, Poľsku, Českej republike, Litve, Estónsku, Maďarsku, Slovinsku a na Slovensku. Súčasťou kampane sú reklamné plochy v nákupných centrách a online videá.

Kampaň sa zameriava na päť kľúčových práv spotrebiteľa – právo na výmenu alebo opravu chybného tovaru, právo vrátiť tovar zakúpený cez internet do štrnástich dní, právo na zmluvy, ktoré neobsahujú

SPOTREBITEĽSKÝ SERVIS

neprijateľné ustanovenia, právo na pravdivú reklamu, právo na bezplatnú pomoc európskych spotrebiteľských centier v prípade problémov so zahraničným obchodníkom.

■ OSVETOVÁ KAMPAŇ

Má rovnako osloviť spotrebiteľov aj obchodníkov. Cieľom je informovať firmy o právach spotrebiteľov, obmedziť sťažnosti, a tým predchádzať strate dôvery. Iniciatíva sa začala v lete minulého roka, keď nadobudla účinnosť nová smernica o právach spotrebiteľov (pozri IP/14/655). Jej obsahom sú nielen práva vyplývajúce zo smernice o právach spotrebi-

teľov, ale aj z ďalších kľúčových právnych predpisov EÚ na ochranu spotrebiteľa, ako sú smernice o Neprijateľných zmluvných podmienkach, o Nekalých obchodných praktikách, o Určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a o zárukách na spotrebný tovar. Nová smernica o právach spotrebiteľov posilňuje práva spotrebiteľov v celej EÚ, a to najmä pri online nakupovaní.

■ PAMÄTAJTE!

Právne predpisy v oblasti ochrany spotrebiteľa v EÚ zaručujú, že pri nákupe tovaru v supermarkete, platení účtu dodávateľovi energie alebo pri sťahovaní hudby má každý právo na spravodlivé zaobchádzanie. Charta základných práv, európske zmluvy a odvetovo špecifické právne predpisy EÚ spoločne zaručujú vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa. Pritom skúsenosti spotrebiteľov sú rôzne. Až päťdesiatdva percent z nich dôverovalo

Budú po novej informačnej kampani spotrebiteľia zbehlejší v cenách výrobkov?

online nákupom od podnikov vo vlastnej krajine, zatiaľ čo tridsaťšesť percent dôverovalo takýmto nákupom z iných krajín EÚ. Varujúce je, že až dvadsaťtri percent spotrebiteľov uskutočnilo v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch nákup na základe zavádzajúcej alebo klamlivej reklamy a až štyridsaťštyri percent sa stretlo s takouto reklamou. Zo skúsenosti ďalej vyplýva, že tridsať spotrebiteľov zaznamenalo oneskorené doručenie tovaru zakúpeného online vo svojej krajine, zatiaľ čo ôsmim percentám kupujúcich tovar vôbec nedoručili.

■ VODU KÁŽU...

Smutné je zistenie, že štyridsaťjeden percent obchod-

nikov v EÚ považuje náklady na dodržiavanie rôznych vnútroštátnych pravidiel v oblasti ochrany spotrebiteľa za veľkú prekážku obchodu. Dozorujúce štátne, ale aj spotrebiteľské inštitúcie by nemali zabúdať na skutočnosť, že spotrebiteľské výdavky predstavujú päťdesiatšesť percent HDP EÚ, zvýšenie dôvery spotrebiteľov sa teda môže priamo premietnuť do posilnenia hospodárskeho rastu. Novou smernicou, ktorá sa uplatňuje vo všetkých členských štátoch, sa posilní práva spotrebiteľov tým, že sa im poskytnú rovnaké práva v rámci celej EÚ, pričom sa zabezpečí primeraná rovnováha medzi ochranou spotrebiteľa a konkurencieschopnosťou podnikov.

NA OKRAJ

Naši ľudia sú podnikaví, pravda najčastejšie tí, čo majú prostriedky a postavenie. To im v dnešných časoch umožňuje zarobiť pekné peniaze, prirodzene vo svoj prospech, málokedy sa však obzerajú, či tým dakomu neškodí. Ich mamona im zaslepuje reálny pohľad na život aj na svojich spoluobčanov. Na rieke Hron má vyrásť desať nových vodných elektrární.

Podvádzanie prírody!

Takže druhá najdlhšia slovenská rieka so svojimi 271 kilometrami bude „rozparcelovaná“ na desať samostatných, tvrdým betónom ohraničených častí, zrejme aj pekne upravených... Ale kam sa z nich podeje život? Betónové hrádze budú prekážať najmä rybám, oboživelníkom a všetkému živočíšstvu aj rastlinstvu, ktoré tu má odjakživa domov, udržuje celý ekosystém rieky pohorade a dáva mu záruku ďalšieho prekvitania. Protestujú rybári, milovníci vodných športov či bežní turisti, ktorí sa v lone nedotknutej prírody radi slnia a kúpu, a protestujú aj vodáci. Splaviť sa z horného toku rieky až do Dunaja slubuje nešťastný zážitok.

Je aj táto rieka majetkom nás občanov alebo si ju majú právo privlastniť podnikatelia, čo nemali nikdy ruky na pulze prírody, iba na vlastných kalkulačkách? Investor tvrdí, že tento zdroj energie ušetrí kopu uhlia. Protestujú však trpezlivo uvažujúci, prírodu ako takú milujúci občania. Aj keby chamtiví developeri zistili, koľko zla znásilnením prírody spáchali, mrziť ich to nebude, odídu relaxovať na svoje jachty či chaty v zahraničí. Slováč zastane z toho devastovania iba skrúsený a sklamaný, že mu nezabránil.

Máme vysokovýkonné jadrové elektrárne, ktoré vyhovujú požiadavkám ochrany prírody, a preto by sme nemali takýmto pokútnym podnikateľom dovoliť odkrajať si z toho mála živého priestoru koristnícku výhodu. Život v prírode – to je komplikovaná prepletená sieť množstva živých organizmov. Keď funguje normálne, ani si neuvedomujeme, že ju máme. Ale keď ju zatratíme, už sa nemusí spamätať... A s ňou ani my.

Povodie Hrona zaberá jedenáť percent územia Slovenska, a to nie je málo. Rieka nie je splavná pre nákladné ani osobné lode. Je však splavná na menších plavidlách, na rafte alebo na kajaku. V súčasnosti sú na rieke vybudované štyri vodné elektrárne: Dubová, Zvolen, Žiar nad Hronom, Veľké Kozmálovce. Medzi Tlmačmi a Veľkými Kozmálovcami je hať, ktorá odráža vodu do závlahového kanála Perec. Nové plánované priehrady ani neposkytnú potrebné množstvo pracovných príležitostí, ani nevyrobia toľko elektriny, ktorá by naše hospodárstvo povzniesla podstatne vyššie. Bude to iba koristenie na spravidlivých duchom, ktorým ani nepríde na um, aby čaro rieky zamenili za nešťastné kalkulovanie s prírodou, ktorú vlastne podvedú.

Peter JÁNOŠÍK

Reportážne potulky po nám neznámom exotickom Macedónsku II. Okolie Skopje láka svojou krásou

Text a foto: Martin JARINKOVIČ

Macedónsko je krásna, pre Slováka mierne „exotická“, predsa však blízka krajina. Predstavuje netradičnú, atraktívnu destináciu, ktorá môže „osviežiť“ zaužívaný repertoár slovenských dovoleniek. Samozrejme vzhľadom na najnovší vývoj treba sledovať upozornenia Ministerstva zahraničných vecí SR, týkajúce sa vycestovania do tejto krajiny. V čase, keď som bol v Macedónsku, teda koncom mája, sa v tejto krajine neudiali nijaké výnimočné udalosti, ktoré by ohrozovali môj pobyt.

Ideálne je v Macedónsku stráviť niekoľko dní, tak aby mal človek dostatok času na poznávanie čo najväčšieho množstva zaujímavostí. Po oboznámení sa s hlavným mestom turista zatúži spoznať aj jeho okolie. Hneď prvé, čo si človek všimne pri príjazde do Skopje ešte vo vlaku, je obrovský križ týčiaci sa nad mestom na Krstovare, najvyššom vrchu pohoria Vodno vysokom 1 066 m n. m. Šesťdesiatšesť metrov vysoká železná konštrukcia križa bola postavená v roku 2002 na počesť nového milénia a ako pripomienka dvoch tisícročí kresťanstva. Stavbu financovala vláda, macedónska pravoslávna cirkev a Macedónci z celého sveta. V roku 2011 začala na Krstovar premávať lanovka pre turistov. Samozrejme, že som si nemohol nechať ujstí tento zážitok.

■ TAXIKÁR MUKI

Aj keď na štart lanovky (Sredno Vodno), približne v polovici Krstovaru, sa dá doviezť špeciálnou autobusovou linkou, ja som si povedal, že sa vyveziem po pansky – autom. Viezol ma taxikár, ktorý sa predstavil ako Muki. Podľa prízvuku bolo cítiť, že je Albánc. Tak som využil príležitosť na rozhovor. Pýtal som sa ho na život v krajine a s tým súvisiace spoločensko-politické pomery. Podľa neho sa žije ťažko, sú nízke platy, chudoba. Na vládu mal vyhranene kritický názor, asi ako väčšina Albáncov. Konflikt však podľa neho nehrozí, pretože ľudia po všetkých tých vojnách sú rozumní. Reč došla aj na rodinu. Dozvedel som sa, že má štyri deti. O starostiach s uživením toľkých detí povedal jednu veľkú múdrosť: „U nás sa tak hovorí, len čo sa narodí dieťa, Boh o ňom vie a nedopustí, aby zomrelo od hladu.“ Tiež mi povedal, že viera v Boha (bol praktizujúci moslim) mu nedovolí obchodovať nepoctivo, lebo ak by on niečo ukradol, trikrát

viac by stratil. Perspektívu v Macedónsku nevidel a svoje šťastie by chcel nájsť v Dánsku či Nórsku, kam hodlá aj s rodinou odísť. Musím uznať, zanechal na mňa dojem, že možno by sme si aj my mohli vziať niečo z toho k srdcu. Azda by sa u nás rodilo viac detí, či menej kradlo.

Taxikom som sa vyviezol na štart lanovky. Zaplatil som za lístok

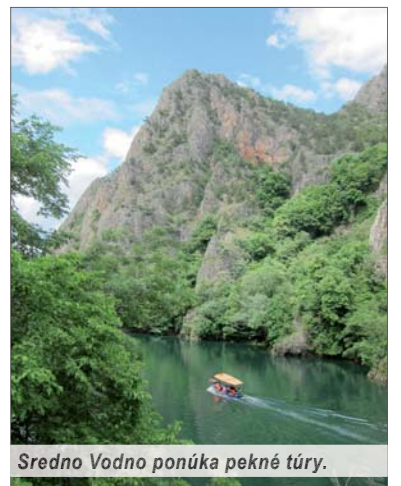

Malebný kaňon Matka má rozlohu päťtisíc kilometrov.

sto denárov – menej ako 1,5 eura (deti do šiestich rokov sa vezú zadarmo a od šiestich do štrnástich majú lístok v cene päťdesiat denárov). Dĺžka trasy je tisícšesťsto metrov, počas ktorej kabína lanovky prekoná výškový rozdiel štyristosemdesiat metrov. Počas jazdy sa ponúka nádherný výhľad na mesto. Hore pod križom je stánek s občerstvením a môžete sa poprechádzať po vrchole Krstovaru. Približne desať metrov pod vrcholom sa nachádza horská chata Dare Džambas z päťdesiatych rokov 20. storočia. Na Krstovare je ešte aj televízny vysielateľ, vysielateľ mobilnej siete, vodný zdroj a policajný a vojenský objekt.

Po hodine sa vraciam lanovkou do Sredno Vodno, kde ma už čaká Muki, a veziem sa do kaňonu Matka s rozlohou päťtisíc hektárov, ktorý sa nachádza na rieke Treska, pravo prítoku Vardara, sedemdesiat kilometrov juhozápadne od Skopje. Ide o krasový útvar s desiatkou jaskýň a dvoma priepastami. Kaňon predstavuje jedinečnú symbiózu prírodnej krásy a kultúrneho

dedičstva, keďže sa v ňom nachádza šesť stredovekých chrámov a kláštorov, pričom jeden z nich, na skale Markov grad, plnil v čase nájazdu Osmanov obrannú funkciu. V ňom nachádzalo útočisko aj osadenstvo ostatných kláštorov v kaňone. Kultúrno-historický význam kaňonu dokladá aj skutočnosť, že Macedónci ho zvyknú nazývať macedónskou Svätou horou. Pred vstupom do kaňonu som vyplatil môjmu sprievodcovi dvadsaťosem eur a rozlúčili sme sa. Prechádzka kaňonom odkrýva jedinečnú prírodnú scenériu, pripomínajúcu filmy s Winetouom. Miestami sa chodníček zužuje a človek sa pevne drží ocelového

Sredno Vodno ponúka pekné túry.

lana pribitého skobami v skale či železného zábradlia. Patrí k ľuďom neznášaným výšky a niekedy mi nebolo všetko jedno. Rozhodne neodporúčam absolvovanie tejto trasy s malými či nezbednými deťmi. Po dlhej túre som si doprial „kráľovskú“ hostinu v luxusnej reštaurácii na brehu kaňonu. Ponúkali tu výhradne internacionálnu kuchyňu na vysokej úrovni. Kuraci steak s oblohou a dva deci lahodného vína od najlepšieho domáceho producenta Tikveš ma vyšiel na sedemsto denárov, čo je 11,5 eura. (Inak Tikveš produkuje aj výbornú hroznovú rakiju.) Odolal som ponuke požičania si kajaku, ktoré vychádzalo (ako všetky služby v Macedónsku) lacno. Za tridsať minút sa platí stopäťdesiat denárov a za hodinu tristo denárov. V podvečer, po zaujímavom dni plnom dojmov, som sa autobusom odviezol naspäť do Skopje. Tešil som sa už na posteľ a dobrý spánok. V autobuse som zažil príjemné svedectvo toho, že ak by ľudia chceli byť ľuďmi, bolo by na svete hneď všetko krajšie. Najprv dvaja albánski mladíci uvoľnili miesto staršiemu macedónskemu páru a následne, keď som uvoľnil ja miesto nastupujúcemu albánskemu dedkovi s babkou, mi pre zmenu ponúkol svoje miesto albánsky chlapec. Keď som odmietol, tak mi pán z toho macedónskeho páru zbral z ruky rucksak na kolená a s uznaním na mňa žmurkol. Bol to zaujímavý výjav obsahujúci, vzhľadom na macedónsko-albánsky kontext, v sebe niečo viac než len obyčajnú slušnosť. Toľko na dnes. Nabudúce zavítame do Ochridu.

BESEDNICA

Námet tejto besednice tematicky patrí do tzv. uhorkovej sezóny či až do sezóny zberu jesenných úrod. Ale nebojte sa, nie je to banálna téma, hodná uhorkovej sezóny, keď najmä bulvárna tlač zúfalo hľadá nejaké senzácie. Ibaže nijaké nenachádza, lebo politici a iné celebrity sú práve na dovolenkách, takže momentálne nepáchajú nijaké kauzy. V jednej z mestských pasáží, kde pri atraktívnych výkladoch solventná časť chodcov spomali krok, som nešťastne, ale pomaly sa vlečúc zachytil od dvojice mladých manželov tieto slová: „... a počúvať stále o detičkách, vnúčatkách a k tomu ešte o zaváraní!“

Zaváranie. Malichernosť? Prizemná téma? Zrejme bola reč o návšteve u rodičov, prípadne u menej „ambiciózných“ a „dynamickejších“ príbuzných alebo známych. Celkom mi bolo ľúto tých kritizovaných, hoci som ich nepoznal práve tak ako spomínaných okoloídúcich kritikov. Bolo mi ich akosi na diaľku v zastúpení ľúto, ako mi býva ľúto našej matičky zeme, ale keď sa niekto zmieni o tom, že o milióny rokov vyhasne Slnko a na našu planétu zalahne večná mrazivá noc. Kritizovaní kritiku schytili nezaslúžene. Chápem, že sú

nadšení vlastným zaváraním, úhľadnými fľaškami s pedantne spracovaným obsahom. Že sa hrdia svojou čínorodosťou. Veď to sú tí, čo nenechali ovocie zhníť na kríkoch, na stromoch či pod stromami a zeleninu na záhonoch. To sú tí, čo prenikli do výšok, do špice koruny, za slnkom a najvyfarbenejšími plodmi. To sú tí, čo ekonomizovali plody slovenskej zeme. To sú tí, čo sa spoliehali,

šich minimálnych príjmov, neporovnateľných s príjmami zavedenými na zlatom Západe. Tých, čo vzdorujú vlastnou pracovitnosťou tejto kriklavej disproporcii, vlečúcej sa už štvrtstoročie. To je ich odpoveď byrokratickej Únii, ktorá sa nám pokúšala diktovať, koľko smieme chovať sliepok!

Sú mi sympatickí tí, ktorí vybavení záhradkáckymi možnosťami sa v nejakom absolútnom meradle

O akrobatoch výšok a hrdinoch zberu

Milan KENDA

v súlade so slávnym aforizmom Marka Twaina, a pomoc svojich vlastných rúk.

Obdivujem a chválím tých, čo sa nespoliehali na našských „podnikateľov“, predávajúcich dotlčené a zahŕňajúce ovocie v prítmi večerného predaja. Tých, čo sa nespoliehajú a výlučne neorientujú len na predaj dovážaného tovaru, nezriedka skvele otiketovaného tretítriedneho obsahu. Ak nie dokonca poprelepovaných mačacích alebo psích konzerv pre tzv. postkomunistických chudákov! Tých, čo odmietajú každodenne platiť maximálne ceny, porovnateľné s cenami zo zlatého Západu, z tunaj-

nespoliehajú na tunajší výpredaj importovaných ležiakov, aké na Západe nik nechcel a ktorými nás testujú naši dobrodinci – či to znesieme bez dyzentérií a iných pandémieí. Človek sa nevie zbaviť podozrenia, či sa u nás neprepierajú nielen peniaze, ale aj tovary, či v dovezenom paprikovom korení nie je tehlový prášok a v jedlých olejoch priliaty motorový olej. Pretože risk je zisk! A odhalené reálne prípady nás varujú.

Nie sú to náhodou zásoby zo skladov, ktoré nestačili využiť cestovatelci, Dr. David Livingstone alebo Henry Morton Stanley, na svojich objaviteľských výpravách do Afriky?

Nie sú to lahôdky a taľafatky pre vtedajších divochov?

Dôsledné, šporovlivé využívanie vlastných zdrojov je potešiteľné, chvályhodné a povzbudzujúce. Navyše – naše normy na čistotu potravinových článkov sú tvrdšie, náročnejšie než normy niektorých západných štátov. A v domácnostiach pri zaváraní je čistota neodmysliteľnou zárukou trvanlivosti zaváranín, ich ochrany pred plesňami. Bez pridávania silných a problémových konzervačných látok – len dôslednou, svedomitou metódou. Preto je rozumné využívať produkty slovenskej výroby, a ešte rozumnejšie je využívať vlastné, svojpomocne ošetrované domáce zdroje a produkty.

Všetka česť rodinám, ktoré neraz po každodennej lopoty v zamestnaní a pohybe v minovom poli zamestnaneckých intrig (kto zostane a koho prepustia?) odvedú ešte aj akrobaciu na ovocných stromoch a zavaráciu gymnastiku okolo sporáka neraz do neskorých nočných hodín. Šetria vlastné zárobky, zužitkujú vlastné zdroje a zvyšujú našu sebestačnosť i nezávislosť. Vlastne už len časť toho torza, ktoré zostalo z našej sebestačnosti a nezávislosti. Preto tak rád počúvam, čítam i píšem o „banálnom“ zaváraní.

V Martine sa konal 93. ročník prehliadky Scénická žatva 2015 Najväčší sviatok ochotníckeho divadla

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív

Scénická žatva je najstarší festival neprofesionálneho divadla v Európe. Ide o prehliadku, ktorá je vyústením práce približne stovky divadelných súborov a jednotlivcov. Amatérski divadelníci sa zúčastňujú na postupových okresných, krajských a celoslovenských prehliadkach, ktoré zahŕňajú amatérske divadlo dospelých, divadlo dospelých hrájúcich pre deti, divadlo mladých, divadlo poézie, detskú dramatickú tvorivosť, umelecký prednes poézie a prózy. Tohto roku sa 26. až 30. augusta už tradične stalo mesto Martin hlavným mestom ochotníckeho divadla a organizátori mohli s hrdosťou pred názov podujatia napísať čísloku 93.

Ochotnícke alebo aj amatérske divadlo je v slovenských podmienkach doslova fenomén. Už od polovice 19. storočia sa zásluhou štúrovcov a národných buditeľov začala rozvíjať dramatická spisba a vzápätí vznikali v mestečkách aj dedinách divadelné súbory. Boli to skupiny nadšencov, ktorí šírili slovenčinu v umeleckej forme, a samozrejme plnili v živote obce i vzdelávacie funkcie, a nehanbime sa povedať že aj zábavné. V súčasnosti sa festival Scénická žatva pod organizátorskou egidou Národného osvetového centra a mesta Martin stal súčasťou aktívnej podpory živej kultúry na Slovensku a aj jednou z hlavných aktivít v oblasti vzdelávania v neprofesionálnom divadle.

■ Z HISTÓRIE PREHLIADKY

Z iniciatívy tajomníka Matice slovenskej Dr. Štefana Krčmého bolo založené Ústredie slovenských ochotníckych divadiel (ÚSOD), ktoré už v roku 1923 zorganizovalo prvé celoslovenské divadelné preteky v Martine. Posledné preteky, ktoré nadväzovali ešte na tradíciu ÚSOD-u, sa konali v júni v roku 1950 už nie

v Martine, ale v Banskej Bystrici. V päťdesiatych rokoch sa na základe rozhodnutia štátnej osvetovej starostlivosti i Matice slovenskej

zrušil Čestný veniec víťazov, ako aj všetky kategórie, a zaviedla sa len inštitúcia absolútného víťaza. V roku 1951 bola vyhlásená súťaž ľudovej umeleckej tvorivosti a manifestačná prehliadka, ktorá sa uskutočnila v Trenčíne, do ktorej sa kuriózne zaradili iba tri divadelné súbory. Otvorene sa hlásalo, že vhodným riešením by

bol návrat k systému ÚSOD-u. V roku 1953 štátne orgány rozhodli, že sa divadelné hry už nebudú prideľovať, ale ochotníci si budú môcť vybrať z dvesto povolených.

Matica slovenská zorganizovala prvý ročník Martinského divadelného festivalu v roku 1967 a v roku 1970 sa činoherci zlúčili s Martinským bábkarským festivalom, pričom spoločné podujatie dostalo názov Scénická žatva, ktorú MS organizovala až do roku 1976. Vznik a prvé ročníky Scénickej žatvy sa prijímali s veľkým nadšením, vzrástla kvalita inscenácií a vznikla zdravá súťaživosť, k čomu prispievali aj kvalitné rozborové inscenácií a odborné poroty, ktoré spevňovali kritériá divadelnej tvorby, a tým rástol aj záujem obecnstva. Založila sa tradícia festivalu festivalov, na ktorom sa prezentovali všetky typy a druhy amatérskeho divadla. Navyše vznikla nová a s vyššími ambíciami komponovaná školská základňa, ktorá svojimi hodnoteniami a pripomienkami formovala režisérov súborov i protagonistov jednotlivých inscenácií – hercov. Scénická žatva sa tak stala odrazovým pódium pre

Scénická žatva 2015 v uliciach Martina.

slovenských ochotníkov na divadelné európske a svetové festivaly.

■ DYNAMICKÁ SÚČASNOSŤ

Scénická žatva je dnes vrcholným festivalom amatérskeho divadla vo všetkých oblastiach a umeleckého prednesu. Od roku 2004 sa koná vždy posledný augustový týždeň a jeho domovskou scénou je Slovenské komorné divadlo v Martine. V rámci európskej siete festivalov amatérskeho divadla AITA/IATA má festival veľký kredit a je zaradovaný medzi štyri najkvalitnejšie festivaly amatérskeho divadla v Európe, čo sa týka organizácie podujatia, ale najmä kvality prezentovaných inscenácií.

Rok 2004 je jedným z prelomových rokov festivalu Scénická žatva, pretože práve v tomto roku sa v rámci pracovného programu festivalu obnovili školenia amatérskych divadelných tvorcov – tvorivé divadelné dielne – zamerané na rôzne oblasti tvorby, produkcie a manažmentu amatérskeho

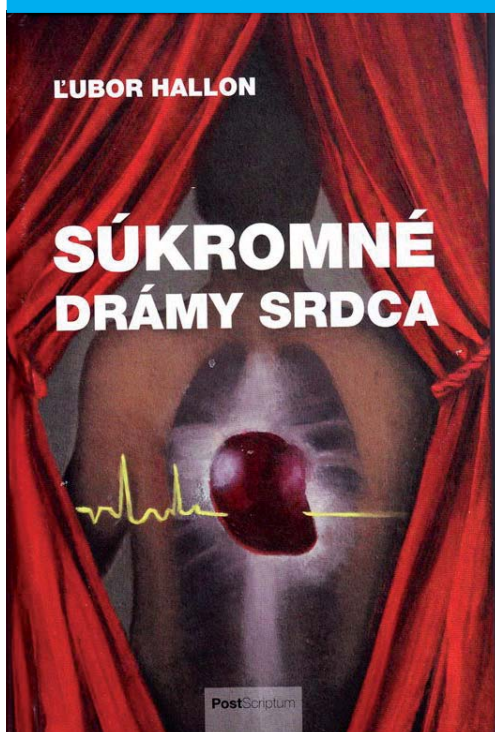
divadla. Účasť divadelného súboru v programe Scénickej žatvy je pre daný súbor víťazstvom, ale zároveň aj možnosťou vycestovať na zahraničný festival, keďže na Scénickej žatve sa pravidelne zúčastňujú aj pozorovatelia zo zahraničia a organizátori divadelných festivalov v zahraničí.

Na tohtoročnom festivale sa zúčastnilo jedenásť súborov a šesť recitátoriek. Na slávnostnom finále sa v Martine udeľuje len jedna cena, a to Cena za tvorivý čin roka, čo je najvýznamnejšie ocenenie tvorby v amatérskom divadle na Slovensku. V tomto 93. ročníku toto prestížne ocenenie získal Divadelný súbor Slúchadlo pri Základnej umeleckej škole J. Rosinského z Nitry za hru Sto rokov samoty. Najstarší európsky festival amatérskeho divadla prekročil deväťdesiatku a mieri neúprosne k stovke. Pre divadelníkov a mesto Martin, ale aj Maticu slovenskú, ktorá stála pri jeho zrode, je to inšpirujúce konštatovanie.

Kronikár ľudských osudov

Lubor Hallon: Súkromné drámy srdca, Vydavateľstvo PostScriptum, 2015

KNIHA TÝŽDŇA

Aj navzdory rôznym pokusom vytvoriť „novú“ literatúru dnešného informačného veku stále nebolo nič lepšie vymyslené, ako zobraziť ľudský príbeh. Príbeh so všetkým, čo život prináša, vrátane sklamaní a lások, výhier a tragédií. Z tohto pohľadu patrí Lubor Hallon medzi čistokrvných rozprávačov, ktorý vie čo a najmä ako povedať.

Autor je takpovediac typickým slovenským spisovateľom, ktorý pravidelne prebieha medzi výskumom kultúry, ktorým sa profesionálne zaoberá, a poetickou i prozaickou múzou, ktoré ho pevne držia už pár desaťročí. Kniha Súkromné drámy srdca je zbierkou troch noviel, ktoré z rôznych uhlov zachytávajú tri príbehy, tri prepletence ľudských osudov. Tragický príbeh navonok silného muža, ktorý volí dobrovoľný odchod zo života, históriu jednej nenaplnenej lásky a jemne mystický a nostalgický príbeh z Oravy. Ostatne, smútok a nostalgia sú v Hallonových prózach neustále prítomné, ale nie sú určite samoučelné, cieľiac na prípadnú čitateľovu záľubu v tragike. Naopak! Autor organicky zakomponoval do osudov svojich postáv aj ľudské nešťastie a utrpenie, lebo skutočná kronika, skutočný príbeh sa nedá vyrozprávať tak, že sa vyhne tomu menej radostnému, čo nás a našich blízkych v živote zákonite postretlo a postretnie. Z hľadiska štýlu môžeme autora označiť za tradicionalistu. Nijaké experimenty, čarovanie s časom či postmoderný slovný ohňostroj. Hallonove postavy sú vo svojej poctivej ľudskosti uveriteľné, ich konanie rovnako často „logicky nelogické“ – ako to býva v živote, i vzťahy či city vychádzajúce z toho, čo nás obklopuje. Rovnako ako prvky tajomstva, akejsi mágie každodennosti, o ktorej každý vnímavý človek vie svoje. Kniha Súkromné drámy srdca je skrátka porcia kvalitnej a poctivej slovenskej prózy, ktorá určite čitateľa nesklame.

(mab)

MEDAILÓN

Zavše sa v našej národnej inštitúcii vyskytne príležitosť popriať všetko najlepšie, pevné zdravie a veľa úspechov v činorodej práci pre celok, ale aj v osobnom živote niekomu priamo z jej vedenia. Tak je to aj v prípade JUDr. Štefana MARTINKOVIČA, ktorý v Matici slovenskej od októbra 2013 vykonáva funkciu predsedu jej dozorného výboru.

Dobrý vzor pre iných matičiarov

Jubilant sa narodil 19. 9.1945 v Trakoviciach, okres Hlohovec, od útleho veku však vyrastal v Malženiciach. Pochádza zo šiestich detí. Po vzore svojich predkov sa už od mladosti aktívnou činnosťou najmä na poli kultúry hlásil k národnému životu, čo ho v roku 1968 priviedlo aj do radov Matice slovenskej. Prešiel tu rôznymi funkciami a na ostatnom valnom zhromaždení získal od delegátov potrebnú väčšinu hlasov, aby mohol viesť dozorný výbor Matice slovenskej. Ten pod jeho riadením systematicky a cieľavedome hodnotí, vykonáva dozor a upozorňuje orgány Matice slovenskej na zistené nedostatky v hospodárení so štátnymi i s neštátnymi prostriedkami, v hospodárení a v zhodnocovaní vlastného majetku a majetku štátu.

Samotný Dr. Martinkovič sa aktívne angažuje v celkovej reštrukturalizácii Matice slovenskej, najmä v jej ekonomickej oblasti, aby cieľavedome a účelne vynakladala finančné prostriedky na zmysluplnú matičnú činnosť a v všetkých úrovniach, a v neposlednom rade pomáha riešiť aj neuzavreté nedostatky z minulých rokov, ktoré poškodili, ba aj poškodzujú dobré meno Matice slovenskej.

Popri zodpovednej práci zostal kultúre verný až doteraz. Zapája sa do činnosti v miestnom odbore, dlhé roky je zbornajstrom spevokolu Bystričan v Záhorskej Bystrici, diriguje, spieva, hrá na akordeón a upravuje ľudové piesne. Venuje sa tiež literárno-dokumentáčnej tvorbe. Skrátka, je príkladný matičiar.

(red)

HUMORESKA

V poslednom čase začínam byť alergický na niektoré reklamy. Reklamu na najnovší typ auta, ktorý mi predvádza vyprsená dáma spolu so svojím mierne retardovane vyzeraúcim svalnatým partnerom, tú ešte ako-tak znesiem. Aj ponuky nových sedačiek, matracov a najnovšieho trúnku, po ktorom iste pride vhod si ľahnúť, mi v podstate neprekážajú. Ale čoraz častejšie ma začínajú atakovať reklamy na rôzne zázračné vodičky. Od jednej rastú vlasy a od druhej potencia. Oboje čisto hypoteticky, lebo ako zakladajúci člen Klubu nespravodlivo plešatých dobre

viem, že nijaký elixír na ovlásenie plešiny neexistuje, a ako viacnásobne ženatý mám vyskúšané, že spoliehať sa na nejaký podzrivý sajrajt pri postelných sláv-

extrakt, do toho kvapka vône a lekárskej vyzerajúca flaštička, nasadiť baťovskú cenu a môžeme predávať. To, že ani keby ste si na hlavu vyliali cisternu tohto

Fakt si z vás neuťahujem... Propagovala ich šikovná blondína (!) a ich pravidelné užívanie malo zvýšiť u dotyčného či dotyčnej mozgovú kapacitu. Samozrejme

tológiu a jadrovú fyziku súčasne? Už len chýbajú pilule na lásku k blížnemu, ktoré by zaťkovia kupovali svokrám, a kvapky na správne tipovanie športových výsledkov. Tie by sa mohli predávať rovno v zberniciach Tiposu ako doplnkový sortiment.

Keď už som pri tých tabletkách múdrosti. Pripomenulo mi to jeden starší vtíp, keď Jano predá Ferovi päť jablčkových semiačok ako zaručenú kúru na zmúdrenie. Fero zaplatí desať eur, zje jadierka a naraz povie: „Počúvaj, kamarát, však ja som za tie peniaze mohol mať aj päť kíľ jablk.“ – „Vidiš, už múdrieš,“ odvetí mu Jano.

Marek DANKO

Tabletkou pohotovo k múdrosti a naopak

nostiach dopadne väčšinou tragicky. Ono totiž tieto inzerované zázraky ani nie sú lieky. Predajcovia ich deklarujú ako takzvané „výživové doplnky“, čím sa bežári šikovne vyhli nekonečným klinickým skúškam a hrbe papierovania s nedôveryčivými jedovitými úradníkmi z Úradu pre kontrolu liečiv a podobných prepekulovaných inštitúcií. Nejaký žihľavový

moku, tak potvorské vlasy rásť nezačnú, je už druhá vec. O tej gebuzine na erekciu platí to isté. Jediné, čo sa stoporí, bude vaša peňaženka, keď ju odľahčíte o pár bankoviek.

Už som si myslel, že mám o podobných huncútstvách celkom slušný prehľad, keď som náhle na internete našiel na tabletky na zvyšovanie inteligencie.

že aj v tomto prípade išlo o výživový doplnok, ale ja by som šéfkou feministiek na Slovensku, tak milého výrobcu za tú blondínu zažalujem len taký fukot. To ako vtípy o blondínkach nestačia? Ešte im škodoradostne ponúkame voľaják jarmočný „onen“ a budeme tvrdiť, že po užívaní troch tabletiček denne budú môcť spomínané pipky študovať egypt-

Anna Štúrová – Ľudovítova matka – bola milá žena plná citu a srdečnosti Učila deti žiť pre celok a slúžiť mu

Mária KUBELOVÁ – Foto: Ivan PAŠKA

V Roku Ľudovíta Štúra pri dvojom výročí narodenia tejto veľkej osobnosti nášho národa si pripomíname aj pôvod rodiny Štúrovej, jej korene v Trenčíne a okolí. No nielen rodina Štúrova odtiaľto pochádzala. Matka Ľudovíta Štúra Anna Michalcová a jej rodina tiež pochádzajú z Trenčína, čo sme si mohli po tieto dni pripomenúť v súvislosti s obnovením jej náhrobku na tamojšom cintoríne.

Anna Michalcová bola dcéra trenčianskeho meštana, mäsiara Pavla Michalca a jeho manželky Anny, rodennej Demianovej. Stará matka Ľudovíta Štúra z matkinej strany Anna Demianová, bola dcérou Daniela Demiana. Po otcovi pochádzala zo starej zemianskej rodiny. Jej príslušník Juraj Demian bol ako prvý povýšený už v roku 1625 do šľachtického stavu. Rodičia Ľudovítovej matky Pavol Michalec s manželkou Annou mali osem detí, z nich sa iba štyri dožili dospelého veku. Anna bola medzi nimi tretia v poradí. Narodila sa 25. januára 1790. Až do vydaja žila v rodičovskom dome na predmestí Trenčína. Jej rodičia mali okrem živnosti aj pomerne veľký poľnohospodársky majetok.

■ SOBÁŠ PO ROKU

Dvadsaťjedenročný učiteľ Samuel Štúr po vyše ročnom pôsobení v Trenčíne sa 3. júla 1810 oženil s dvadsaťročnou Annou Michalcovou. Narodilo sa im šesť detí. Dospelosti sa dožilo päť z nich – Karol (25. 3. 1811), Ľudovít (29. 10. 1815), Samuel (15. 10. 1818), Katarína (24. 3. 1826) a Ján (27. 9. 1827). Ich rodinný život sa začínal v Trenčíne a pokračoval v Uhrovci. Družný domáci život, dobrovoľné podriaďovanie sa a disciplína položili základy cieľa pre všetky deti – slúžiť

celku. Ich rodinný život dýchal šľachtím, a to vplývalo na všetkých členov rodiny. Zásluhu na tom mala najmä matka Anna. Tá miernila manželovu prísnosť pri výchove detí citlivým prístupom a nesmiernou vládňosťou. Prostý pohostinný dom bol plný jej dobromyseľnosti, obydlie oživalo jej piesňami a rozprávkami. Takto ju poznali aj Ľudovítovi priatelia. Viliam Pauliny-Tóth píše o matke Ľudovíta Štúra ako o milej krásnej žene, plnej citu a srdečnosti, veselej povahy, schopnej prekonať ťažkosti. Ľudovít Štúr v liste Bohuslave Rajskej píše o matke: „Máti má zpevná, velice dobrá a prostá, zamýšľivá a srdečná.“

■ PRÍKLADNÁ STAROSTLIVOSŤ

Takýto pokojný život sa mohol odvíjať v Uhrovci, kde učiteľa Samuela Štúra pozval gróf Imrich Zai. V tomto prostredí na uhrovej škole sa život rodiny rozvíjal v národnom duchu. Výchova piatich detí, ich výživa, šatenie, štúdiá však vyžadovali od rodičov nemalé náklady a námahu. Napriek tomu prebiehal spokojne, rodičia mali radosť z dospelievajúcich detí. Situácia sa zmenila po smrti Imricha Zai, keď jeho syn Karol sa dal úplne do služieb maďarského nacionalizmu. Hroziaca strata učiteľského postu, zlé existenčné pomery, ale najmä revolučné roky 1848 –

1849, keď do Uhrovca prichádzali zlomyseľné správy o obesení alebo zastrelení synov za účasť v slovenskom povstaní – to všetko nepriaznivo vplývalo na zdravie Samuela Štúra. Koncom júla 1851 v Uhrovci v náručí manželky, syna Ľudovíta a dcéry Karolíny vo veku šesťdesiatdva rokov zomrel na „zošlosť vekom“.

■ ŠTAHOVANIE DO TRENČÍNA

Po smrti manžela musela Anna uvoľniť učiteľský byt novému učiteľovi. S dcérou Karolínou sa presťahovala k príbuzným do Trenčína. Bývala v michalcovskom dome na predmestí, kde ju dcéra opatrovala. Anna Štúrová tu aj zomrela 25. augusta 1853 na „žlčníkovú zimnicu“.

Pohrebné obrady vykonali traja evanjelickí kňazi – senior evanjelického trenčianskeho seniorátu a ev. farár v Horných Ozorovciach Samuel Žarnovičský, malostankovský ev. farár Pavel Čendekovič a trenčiansky ev. farár Karol Černo.

Z rodiny Michalcovej sa Ľudovítovi najbližším a najmladším stal najmladší brat Ľudovítovej matky – Ján Michalec. Vyučil sa za krajčír, oženil sa s Alžbetou, rodenou Solnikovou, mali spolu desať detí, dospelosti sa dožilo päť z nich. Ján Michalec bol vážený mešťan

Predstavitelia Matice slovenskej na pietnej spomienke.

Obnovený hrob Anny Štúrovej na trenčianskom cintoríne.

a popri krajčírskom remese zastával v rokoch 1843 – 1853 aj funkciu veliteľa mestskej stráže. Ľudovít si ho veľmi vážil a často ho navštevoval. Ján Michalec prežil aj samotného Ľudovíta, zomrel v roku 1881 ako sedemdesiatdvaročný a pochovali ho vedľa sestry Anny, Štúrovej

matky. Tam neskôr pochovali aj jeho manželku Alžbetu, rodenú Solnikovú. Na starom trenčianskom evanjelickom cintoríne je pochyvaný aj najmladší syn Anny Štúrovej, rodennej Michalcovej, Ján s manželkou Amáliou, rodenou Draškóciovou, a so synom Karolom.

Spisovateľ a novinár Vladimír FERKO by mal práve deväťdesiat rokov Muž z rodu drotárov a majstrov pera

Ján ČOMAJ – Snímka: Emil SEMANCO

Mal som to šťastie dospievať ako novinár vedľa neho a mal som tú česť byť jeho priateľom. Generačne – a predovšetkým dobrou – som bol bližšie k nemu ako k jeho synom, priateľstvo so synmi to však neovplyvnilo. S otcom som prežil šesťdesiat rokov a nezabudnuteľný zápas o kus demokracie, so synom Jergušom úsilie o slovenskú štátnosť, syn Andrej mi bol oporou pri úsilí doplniť tvorbu Ferkovcov o slovenskom fenoméne – drotárstve.

S Vojtechom Zamarovským sa Vladimír Ferko zapísal do dejín slovenskej literatúry ako zakladajúca osobnosť literatúry faktu. Odmalá novinár, brat spisovateľa a dramatika Milana, otec vynikajúceho novinára, predčasne umlknutého Jerguša a spisovateľa, scenáristu a vedca Andreja. Syn a vnuk drotárov z rodu Ferkovcov i Kadákovcov. Priebojný novinár, autor takmer štyroch desiatok kníh, medzi nimi aj veľmi populárneho diela Láska na Slovensku, drotárskej biblie Svetom, moje, svetom i neprekonaťelnej knihy esejí Zákon smotany.

■ SMENÁRSKA KOLÍSKA

Narodil sa 10. augusta 1925, vyštudoval žurnalistiku na bratislavskej filozofickej fakulte, od roku 1950 bol redaktorom Smeny, začas aj zástupcom šéfredaktora. Plodné ovzdušie redakcie, plné výrazných talentov (Ujček, Chňoupek, Kalný, Gryzlov, Dunajovec...), ho viedlo dávať si odmlada najvyššie ciele. Po čase, niekedy v polovici šesťdesiatych rokov, uvolil ho týždenník Predvoj (v procese demokratizácie spoločnosti premenovaný na Nové slovo), ale prišla okupácia a návrat k straneckej diktatúre ho zahnal späť do Smeny, práve vymetenej, v ktorej však predsa len bol režim miernejší ako v týždenníku vydávanom ÚV KSS. Našiel si parketu, ktorá mu vyhovovala a v ktorej nemusel ohýbať chrbtovú kosť – vlastivedné témy. Medzi nimi aj návraty k najlepším odkazom našej minulosti. Jeho reportáže

cykly boli nielen mimoriadne príťažlivé (Spod bielej pagody, Bratislavské dominanty...), ale stali sa aj podkladom jeho najlepších kníh.

■ DÁŽD OCENENÍ

Nijaký slovenský spisovateľ nedostal za svoju tvorbu toľko literárnych ocenení ako Vladimír Ferko. Takmer nebolo knihy, ktorú by neocenil Literárny fond, spisovateľská obec alebo aspoň vydavateľstvo. Spomeňme niekoľko

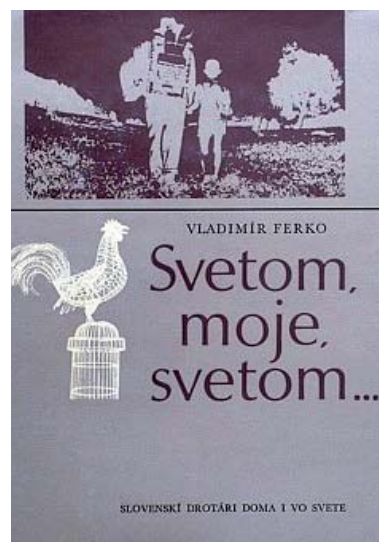
Konopný kríž, Martin na čiernom koni – rukopis dostal cenu vydavateľstva v roku 1974, ale strana jeho vydanie zastavila a kniha vyšla takmer o dvadsať rokov, skvelé dejiny drahokamov Magické kamene, pôvabné poviedky pre deti Čertovo rebro, Sedmohlások, Slnčový kolotoč... Románovou syntézou drotárskych tradícií sa stala kniha Ako divé husi, ktorú napísal so synom Andrejom a ktorá je známa aj vo filmovej podobe.

Spisovateľ a publicista Vladimír FERKO vo svojej pracovni.

najúspešnejších titulov: cestopisné črty z Číny Tajfún je dobrý vietor, pútavé rozprávania o archeologických objavoch Veno z pravku, reportáže o krutých osudoch ľudí v čase reálneho socializmu

Bol by to dlhý výpočet, nemožno však nespomenúť dva ďalšie vrcholy jeho tvorby – reprezentatívnu knihu Slovensko – moja vlasť a knihu tvrdej kritiky povembrových praktík v esejach

Zákon smotany, ovenčenej mimořadnou cenou Spolku slovenských spisovateľov, cenou Literárneho fondu i prestížnou Cenou E. E. Kischa. Šesť jeho kníh vyšlo v prekladoch, šesť väčších reportáží v reprezentatívnych zborníkoch slovenskej literatúry, napísal niekoľko úvodov či doslovov ku knihám literatúry faktu...

■ NÁZOR PRIATEĽA

Súputník Slavo Kalný v dvojzväzkovej knihe Páni novinári, v ktorej predstavuje dvadsať najvýznamnejších slovenských žurnalistov 20. storočia, píše krátko po priateľovej smrti a po tom, čo si posedel v malej Vladovej pracovni a prezeral jeho farebné obrázky, vlastnoručne upletené z drôtu:

„V jeho knihách sa darí láskam i neláskam, hradom i legendám, kameňom i živej prírode, zbojníctvu dávneho i súčasnému..., ale aj remeslám, spomedzi ktorých krajuje drotárstvo. Dozvedám sa, že materiál na svoju knihu Láska na Slovensku zhromažďoval desať rokov. Zozbieral more ľúbostných listov, príbehov, citácií, archívnych dokumentov, ale aj zápisníč s výpovedami obžalovaných

pasákov, prostitútok, sobášnych podvodníkov, kupliarov...“

A Vladimír Ferko o sebe samom raz napísal: „Autor literatúry faktu sa neraz cíti ako digger, musí preryžovať hromady zeminy, lebo nugety pribúdajú pomaly. Vari najvýraznejšie som túto prízvokoveckú slasť precíťoval pri získavaní informácií pre knihu Láska na Slovensku. Netušil som, aká pyramída roboty ma čaká... Zahraničné cesty vybrusovali moje poznanie o Slovensku, zvrúcnili môj vzťah k našej utešenej krajine... Svojou krvnou skupinou patríam k mužom, vyznávajúcim kult činu. Zvedavosť sa napokon náramne štedro odpláca – svojich stúpcov odmeňuje kráľovsky. Nepoznajú nudu a ich dni sú rovnako krátke aj v starobe ako za chlapčenských čias.“

V roku 1998 nakrútila Slovenská televízia o tomto výnimočnom svedkovi svojej doby film Lekár starých dubov. To sa ešte aj takéto filmy nakrúcali...

Aspoň týchto pár viet sa mi žiadalo povedať vo chvíli, keď si pripomíname deväťdesiate výročie narodenia skvelého novinára a spisovateľa literatúry faktu Vladimíra Ferka.

Pestrá paleta matičných aktivít k sviatku spolupatrónov Európy

Hlboká úcta misijnému dielu sv. Cyrila a Metoda

Cyrilo-metodské dni v tomto roku popri samozrejmej úcte k duchovnej podstate tohto sviatku a misijnému dielu svätých solúnskych bratov opäť ukázali pestrú paletu matičných aktivít, ktorými si členovia národnej ustanovizne z roka na rok pripomínajú začiatky našej štátnosti a utvrdzujú hrdosť na naše dejiny.

Od našich matičných spolupracovníkov a dopisovateľov

Cyrilo-metodské slávnosti 2015 boli v mnohých mestách a obciach Slovenska v réžii matičných organizácií a ich spoločenskú a kultúrnu stránku napĺňali zariadení organizátori, súbory, folklórne telesá a ďalšie súčasti matičnej organizačnej štruktúry na takej dôstojnej a programovo obsažnej úrovni, že sa stali opäť lákadlom pre mnohých návštevníkov.

STAROBYLÁ NITRA

Každý, kto zavítal pod Zobor a zúčastnil sa na bohatom programe počas troch dní, stala sa Nitra skutočne multizánrovým priestorom. Dom Matice slovenskej v Nitre je každoročným spoluorganizátorom tretieho dňa nitrianskych slávností. Aj tento rok počas Cyrilo-metodskej národnej púte pozdravili tisíce veriacich a návštevníkov matičné súbory. Hudba a spev Matičiarov z Čakajoviec, Ivančanky z Ivanky pri Nitre a folklórneho súboru Slažany odzrkadľovali zachované piesne dedín nitrianskeho regiónu. V repertoári nechýbali ani známe duchovné piesne. Hlavným celebrantom slávnostnej svätej omše bol arcibiskup Mons. Mário Giordana, apoštolský nuncijs na Slovensku. Odkaz svätých Cyrila a Metoda priblížil súčasným veriacim ako veľký vzor lásky ku Kristovi, k cirkvi a vernosti voči Svätému Otcovi. Nitriansky sídelný biskup Mons. Viliam Judák z pozície hostiteľa odovzdal pozdravy veriacich z Nitry zástupcov Svätého Otca na Slovensku a uistil ho o modlitbách za pápeža Františka. Prítomní boli aj predstavitelia politického a spoločenského života na čele s predsedom NR SR Petrom Pellegrinim a predsedom vlády Robertom Ficcom. Maticu slovenskú zastupo-

val jej predseda Marián Tkáč. Obetné dary za Maticu slovenskú niesli Mária Miháliková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre, Libuša Klučková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Dunajskej Strede, manželka Búrancovi so štyrmi malými deťmi za Dom Matice slovenskej v Nitre spolu s krojovými pozdravmi miestnych odborov z Dražoviec, z Hájskeho a zo Slažian. Ako pre našu redakciu referovala Veronika Bilicová z D MS v Nitre, Národná púť bola dôstojným vyvrcholením duchovného programu tohtoročných cyrilo-metodských slávností.

PATRIOTI V GBELOCH

Vlastenci, matičiari, milovníci kultúry, tradícií a národných hodnôt v Gbeloch sa stretli na kopci zvanom Ostrý vrch. Prišli tí, ktorí tu presne pred rokom vztýčili dvojamenný dvojkríž.

„Ten dvojkríž,“ ako pripomenul historik Anton Hrnko, „ktorý k nám v roku 863 priniesli solúnski bratia Konštantín a Metod, v ktorého znamení sa na naše územie šírilo kresťanstvo a písmo v našom jazyku. Byzantský dvojkríž, ktorý sa od tých dob stáva symbolom Slovákov, ktorého význam sa za 1 150 rokov nezmenšil, skôr opak je pravdou.“

Dnes máme dvojkríž ústavne zakotvený v základnom zákone štátu, a to v Ústave Slovenskej republiky ako znak Slovenskej republiky a v celej Európe nás prezentuje aj na dvojeurovej minci.

Cyrilo-metodskú slávnosť zorganizovalo občianske združenie Gbelskí strýci, pre ktoré je vlastná činnosť zameraná na hodnoty udržovania tradícií a budovania hrdosti na svoje mesto či kraj. Na slávnosť prijali pozva-

nie zástupcovia samosprávy okolitých miest a obcí, prvý podpredseda Matice slovenskej Jozef Šimonovič, historik Anton Hrnko, zástupca Matice slovenskej pre Záhorie Pavol Mihál.

Slávnosť na Ostrom vrchu otvoril spevácky zbor Senior z Gbiel piesňou Aká si mi krásna. Duchovným slovom vyzbrojil účastníkov vdp. Andrej Forinál. Program slávnosti spestril spevácky zbor Mužáci z blízkych Mikulčíc a umelec svojho hlasu Jozef Šimonovič svojim prednesom Proglasu v staroslovenčine, ktorý na všetkých urobil veľký dojem späť s hrdosťou, ktorú táto významná udalosť určite zanechala v každom. Potešili aj príhovory organizátorov Gbelských strýcov v zastúpení Miroslava Jureňu i historika Antona Hrnka, ktorých hlavnou témou bol nadčasový význam misie solúnskych bratov, význam dvojkríža, ktorý je zosobnený práve v symbole nás Slovákov, či miestom Ostrý vrch, z ktorého je výhľad na široké okolie i na blízky kostolík sv. Margity Antiochijskej, jediný kostolík stojaci od čias veľkomoravskej ríše.

KOŠICKÉ POCHÔDZKY

Tak ako po iné roky aj tentoraz sa stretli košickí matičiari na sviatok Cyrila a Metoda pri Pamätníku biskupa Štefana Moysesu, prvého predsedu Matice slovenskej, na ulici, ktorá nesie jeho meno. Slávnostné zhromaždenie otvoril a viedol Ing. MvDr. M. Buleca, Ph.D., predseda MO MS Košice. Na úvod zaznela štátna hymna, po nej prítomní položili vence k pamätníku. Príhovor predniesol Mgr. Stanislav Kocka, zborový farár evanjelickej cirkvi a. v. cirkevného zboru v Košiciach. Zhodnotil činnosť vierozvestcov i prvého predsedu MS Štefana Moysesu. Program obohatila skupina Matičiarky pri MO MS v Košiciach. Spomienkovú slávnosť ukončila matičná pieseň Kto za pravdu horí. Matičiari tiež vzdali hold prvému podpredsedovi MS Karolovi Kuzmánymu pri jeho pomníku, ktorý je po ňom pomenovaný.

ROŽŇAVSKÝ HOLD

Biskupstvo Rožňava a Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania zorganizovali spomienkovú slávnosť

na počesť príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Apoštoli Slovanov alebo slovanskí vierozvestcovia tvoria v dejinách Slovanov, a zvlášť Slovákov, jednu z najdôležitejších kapitol. Uctievať si ich ako tých, ktorí stáli pri kultúrnom a náboženskom zrode nášho národa. V kultúrnom programe sa predstavili Bučina z obce Pača, Bystránky z Rožňavského Bystrého, Genšenky z Honcov a spevokol Úsmev z Klubu dôchodcov v Rožňave. Slávnostné príhovory primátora mesta Pavla Burdigu, zástupcu EVAC Jerguša Olejára a zástupcu rímskokatolíckej cirkvi Jozefa Markotína umocnili spomienkovú atmosféru. Ako nás informovala Ing. Zlatica Halková, riaditeľka D MS v Rožňave, napriek vysokým teplotám stretnutie malo svoj význam. Položenie vencov k buste Štefana Moysesu za zvukov krásnej piesne Kto za pravdu horí, v podaní primátora mesta a riaditeľky Domu Matice slovenskej, ukončili jedno pekné predpoludnie. Programom sprevádzal Matej Lada a následne veľmi dobre padlo malé občerstvenie v priestoroch Biskupského paláca.

V ŠTÚROVE AJ KRAJANIA

Solúnski bratia Cyril a Metod sú neoddeliteľnou súčasťou dejín slovenského národa ako tí, čo sa zaslúžili o jeho náboženský a kultúrny rozvoj. Tohtoročnú tradičnú cyrilo-metodskú slávnosť na počesť slovenských vierozvestcov zorganizoval v Štúrove Miestny odbor Matice slovenskej na pešej zóne. Kultúrny program sa začal hymnickou piesňou Kto za pravdu horí v podaní Spevokolu a výborníkov pri MO MS v Štúrove. Okrem nich v programe vystúpili aj zástupcovia Slovákov v Maďarsku – mladí folkloristi a Pávi krúžok z Mlynkov a spevácky súbor z Senváclavu, ktorý v tomto roku oslavuje päťdesiaty výročie založenia. „Po skončení kultúrneho programu slávnosť pokračovala poseďením v dome Matice slovenskej v Štúrove. Podujatie sa konalo s finančnou podporou VÚC Nitra,“ napísala do SNN Marta Mesárošová, ktorá pridala aj vydaté snímky.

Hrdá dvadsaťročná bilancia matičiarov v Podzámčoku

Vydarené slávnosti na sv. Jána

Už 21. ročník slávností na sv. Jána sa uskutočnil v Podzámčoku. Spoločne ho pripravili obec a miestna organizácia Matice slovenskej. Dvojdnový program otvoril starosta obce Martin Babiak v kultúrnom dome, potom sa po ukázkach sokoliarov pobrali účinkujúci i návštevníci v spoločnom sprievode do amfiteátra pod hradom. Tam vo výške dvojhodinového programu ich potešili najskôr domáce folklórne skupiny Chrústarik a Podzámčok a po nich sa v rozmanitom pásme piesní a tancov predstavili detský súbor Žornička zo Zvolena, skupina Slatina zo Zvolenskej Slatiny a súbor Hriňovec z Hriňovej.

Igor KOVAČOVIČ – Foto: Marek HANUSKA

Prvý deň slávností vyvrcholil zapálením vatry na hrade, ktorý v dávnych časoch tureckých nájazdov plnil významnú úlohu ochrany ľudí i krajiny. V nedeľu slávnosti pokračovali slávnostnou svätou omšou v Kostole sv. Jána Krstiteľa a popoludní mimoriadne valným zhromaždením podzámčokských matičiarov. Slávnosti uzatvorili divadelníci z Kriváňa predstavením Žinčica kontra infarkt.

Všetci účastníci i organizátori sa zhodli na tom, že tohtoročné slávnosti sa vydarili a mimoriadne im prišlo aj počasie. Pre podzámčokských matičiarov, ktorí si na svojom zhromaždení pripomenuli 20. výročie svojho vzniku, to bol výnimočný deň. MO MS vznikol 21. januára 1995 a na zakladajúcom zhromaždení z tristo tridsať občanov Podzámčoku sa vyše dvesto z nich stalo členmi Matice slovenskej. V tom istom roku vznikla aj folklórna skupina Matičiari i detský súbor Matičiarik a začali sa organizovať aj Svätovánske folklórne slávnosti. Divadelný súbor pri MO MS získaval ocenenia na prehliadkach v Trebišove, Novom Meste nad Váhom a Močenku pri Nitre.

Vystúpenie ochotníkov z Kriváňa s hrou Žinčica kontra infarkt.

Folkloristi nadviazali kontakty so Slováckmi v Poľsku, Maďarsku a vo Vojvodine. Výnimočná aktivita podzámčokských matičiarov pod vedením predsedníčky Anny Babiakovej sa zhmotnila aj vo vybudovaní Kostola sv. Jána Krstiteľa, pri ktorej im bolo mimoriadne nápomocné aj vtedajšie

vedenie Matice slovenskej. Rovnako treba oceniť zásluhu matičiarov pri prestavbe kultúrneho domu a pri mnohých kultúrnych, športových a spoločenských podujatiach v obci. V Podzámčoku si vystavali svoje domy ďalší a v súčasnosti má obec viac ako päťsto obyvate-

Igor Kovačovič oceňuje.

lov, z ktorých sa mnohí zapájajú do verejnej činnosti. Žiaľ, veľa členov MO MS odišlo do večnosti, a tak v súčasnosti majú osemdesiatdeväť platiacich členov a vynakladajú maximálne úsilie na získanie ďalších členov najmä medzi mladými.

O tomto všetkom vo svojej hodnotiacej správe hovorila doterajšia predsedníčka matičnej organizácie Anna Babiaková, ktorá si za odvedenú obetavú prácu zaslúži veľké poďakovanie. Tunajší matičiari si následne zvolili nové vedenie. Predsedníčkou sa stala mladá výtvarníčka Magdaléna Ramšíková, tajomníčkou Mária Hrková a pokladníčkou Mária Franková. Na záver zhromaždenia prítomných matičiarov pozdravili predseda KR MS Igor Kovačovič a tajomník MS Marek Hanuska, ktorí im poďakovali za doterajšiu dvadsaťročnú obetavú činnosť, poblahoželali pani Babiakovej k jej narodeninovému sviatku a zaželeli novozvoleným činovníkom MO MS slovami J. C. Hronského, aby nezabudli na všetko to, čo doteraz matičiari v Podzámčoku vykonali, aby si aj naďalej zachovali v sebe úctu k našej národnej ustanovizni a šírili najmä medzi mladými v Podzámčoku myšlienky poslania Matice slovenskej.

Malá a veľká

Len o máločo väčšia než dve väčšie lentilky dokopy je najmenšia kniha v fondoch Slovenskej národnej knižnice. Na šírku má 2,5 centimetra, vysoká je 3,5 centimetra a nepresiahne okraj kávovej šálky. Je písaná v arabskom jazyku a jej pôvod aj cesta do fondov SNK je zahmlená. Naopak, aj muži majú problém odnieť najväčšiu knihu, ktorá sa v knižničných fondoch nachádza – 57 centimetrov široký, 80 centimetrov vysoký a takmer dvadsaťkilogramový Atlas veľkého kurfirsta. Je to súbor 38 máp, ktorý vyšiel v Lipsku v roku 1664. Originál skrýva vo svojich útrobach berlínska štátna knižnica. Atlas vznikol na podnet Friedricha Wilhelma, brandenburského kurfirsta v rokoch 1620 – 1688, ktorý tlač pravdepodobne aj financoval. Vo fondoch SNK sa nachádza len 52. výtlačok faksimile z roku 1971. Jeho autorom je nemecký kartograf a historik Egon Klemp a do fondov SNK sa atlas dostal ako dar v roku 1974.

(km)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Spisuje sa
maticná
stratégia

Na zvolenskom zasadani výboru Matice slovenskej venovali sme sa aj maticnej stratégii. A keď stratégii, znamená to že obdobiu dlhšiemu ako jeden či dva roky. Ale hej, možno si poviete, že svet sa akoby rútil na dno – sme svedkami prudkého otriasania sa v základoch, aspoň tu u nás v Európe, a my myslíme na roky dopredu. Nuž, ale žiť a najmä prežiť – inak sa nedá. Lebo nijaký „koniec“ akokoľvek by hrozil, nebýva definitívny – prosím, aby ste mi rozumeli: myslím na koniec čias, na ktoré sme si zvykli a ktoré boli dobré, v ktorých sused mal takú istú kožu, jazyk i dušu a vieru ako my. Na to veruže treba myslieť a hľadať možnosti, ako aj cez zlé podmienky či dodonca časy posunúť naše hodnoty do dní, ktoré prídu po nás. Zachovať všetko to z našich tradícií, čo robí z nás Slovákov. Upíname oči k mladým, a chvalabohu, že ich v Matici máme. Sú garanciou, že „po nás“ nepríde potopa. Aby sme im však mohli odovzdať štafetu, musíme spísať všetko to, na čom nám záleží. Aby po „konci starých časov“, keď hneď v ďalšiu sekundu začnú sa „nové časy“, udržalo sa v nich jadierko našskosti.

A tak dajme na papier, a my to veru tak urobíme, všetko, čo je v našich maticných génoch, všetko, čo treba, či len bolo by treba zachovať, urobiť, prerobiť. My sme predseda, či aspoň mali by sme byť „plachtou“ brániacou Slovensko pred úpalom aj pred mrazom. Myslieť na našincov pod Tatrami i v širom svete, na posilňovanie ich vlasteneckého povedomia cestou informácií, ktoré im nedáva ani škola, ani naše nami platené médiá. A aby nezanevreli na pôdu, ktorá veruže živila a užívala generácie našich predkov a prapredkov. Na využívanie aj vodných ciest (trebárs aj nazývaných ako „aguatória“), na šírenie našich tovarov i myšlienok či na spájanie sa s inými v záujme skutočného bratstva a vzájomnosti. Ak by hrozil tomuto národu. A ten nehrozí. Naši „hladni“ Slováci si stavajú domy v Rajke i v Kítsee. Neboja sa rovnako, ako sa nikdy a nikoho (ani Turkov) nebáli naši predkovia.

Diskutujeme a píšeme si svoju budúcnosť. Maticnú i národnú. Pravdaže, a to si každý z nás zrejme uvedomuje, že najdôležitejšie bude, aby sme to, čo dáme na papier, uvádzali do života.

Počas Kultúrneho leta v Trnave dostala priestor poézia mladých Jedenáste Nočné verše promenád

Text a foto: Adriana HORVÁTHOVÁ

Pred viacerými rokmi básnik PhDr. Teodor Križka, sochár a svetový medailér Wiliam Schiffer, výtvarník a publicista Roman Krč Krell prišli s nápadom recitovať v Trnave poéziu v noci. Keď ich idea dostávala konkrétnejšiu podobu, k jej záhlaviu sa pripojili verše Viliama Turčányho Mám svoje mesto rád s tým vencom promenád, kde svrčkovia i z blát... A tak bol na svete aj názov Nočné verše promenád.

A miesto? Trnavskú promenádu lemujú mestské opevnenie, za ktorým je dodnes františkánsky kláštor a františkánsky kostol. A keďže prvé Verše promenád organizátori pripravili 17. júla k výročiu Deklarácie o zvrchovanosti SR, opäť to bola inšpirácia. Na dedinách sa pálili Vetry zvrchovanosti, ale milovníci poézie si svietili k prednesu veršov pochodňou fakiel v rukách troch františkánov.

Keďže tento rok je v znamení dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra a jeho druhovia pri vychádzke na Devín 24. apríla 1836 spievali Štúrom zloženú báseň – pieseň Devín, milý Devín, hrade osirelý, povedzte nám, kedy tvoje hradby stáli? Moje hradby stáli v časoch Rastislava: On bol mojim pánom, on Slovanstva hlava, použili sme ju pri príprave moderátorského textu už jedenástych Nočných promenád a vhodne zapojili aj do kontextu výročia, jubileí a spomienok na významné osobnosti Trnavy, ktorých verše odzneli v prvom programovom bloku. V tom druhom zazneli víťazné práce autorov poézie XVII. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže O Cenu Slovenského učeného

Atmosféra trnavského festivalu mladej poézie...

tovarištva, kde v tomto roku zo sto tridsiatich troch zúčastnených autorov v kategórii poézie súťažilo sedemdesiatdva autorov z celého Slovenska. Odzneli básne v podaní Margaréty Partelovej, Titusa Holiča, Stanky Borisovej či Magdalény Kuciaňovej. O hudobný sprievod sa postarala Beáta Kuracinová-Vargová.

Tretí blok s názvom Voľné pódium... patril Martine Justovej a jej spomienke na jej pani učiteľku. Predniesla ju Adriana Horváthová. Zazneli verše Evy Jarábkovej zo skladby Mesiac v lete túlavý a bosý a Margaréta Partelová, Titus Holič,

Gabriela Gotthardová a nádejný, talentovaný Roman Beňo recitovali svoju autorskú poéziu. Magdaléna Kuciaňová predniesla Baladu na dcéru Boženku od Františka Hlavického a na záver zaznela báseň člena Literárneho klubu Bernolák Jozefa Tomášika s názvom Verše do neba.

Podujatie moderovala, programovo a organizačne pripravila a zabezpečila Adriana Horváthová, predsedníčka MO MS v Trnave a Literárneho klubu BERNOLÁK za finančnej podpory mesta Trnava v rámci Trnavského kultúrneho leta 2015.

SPRAWIEDLIWOŚĆ
SPRAVEDLNOST
SPRAVODLIVOST
SPRAWIEDLĚWOŚĆ
SPRAVEDLÍVOŠŤ
SPRAVEDLNOST
SPRAWNOSC
SPŠAWNOSC
СПРАВЕДЛИВОСТЬ
СПРАВЕДЛИВІСТЬ
СПРАВДЛИВАСЦЬ
СПРАВДЛЫВОСЬТЬ
SPRAVEDLIVOST
ПРАВЕДНОСТ
PRAVEDNOST
PRAVIČNOST

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V dnešnom čísle prinášame viac článkov o krajanskom živote. Dva rozhovory predstavujú otca a syna Merkovcov, ktorí vyvíjajú nemalé úsilie a všestranné aktivity v prostredí, kde žijú naši krajanovia v Rumunsku. Ak ste pozorne čítali toto vydanie SNN, určite nebudete mať problém s otázkou:

• Ako sa nazýva obec, kde žijú a organizujú jeden z najväčších krajanských festivalov pre Slovákov a Čechov v Rumunsku?

Ešte v čísle 26 sme sa vás pýtali, aké je najznámejšie dielo Františka Hečka. Správna odpoveď: Červené víno. Na pekné ceny od nás sa môžu tešiť: Katarína Hrubšová, Petrova Ves; Ivan Šarkan, Martin; Ida Bellová, Topolčany.

Srdečne blahoželáme!

MATICA SLOVENSKÁ vás pozýva na podujatie

Slovenské národné noviny 170. rokov od založenia

DK RUŽINOV, BRATISLAVA 6. októbra 2015

10.00 – 12.00 Literárno-dramatické pásmo o Slovenských národných novinách

16.00 – 18.00 Konferencia MS - Odkaz novín Ľ. Štúra a negatívny vplyv médií na slovenskú spoločnosť

VSTUP VOLNÝ

vydavatel.sk
SLOVAKIA | ONLINE
tasr.

PRIPOMÍNAME SI

12. septembra

– pred sto štyridsiatimi rokmi sa narodil mäsiar Bohuš Kianička (1875 – 1938), ktorý štedro podporoval národné podujatia a po vzniku republiky sa stal predstaviteľom slovenských živnostníkov a senátorom Národného zhromaždenia

– osemdesiatin by sa dožil legendárny slovenský futbalista Ján Popluhár (1935 – 2011)

– päťdesiatpäť rokov má futbalový tréner a bývalý skvelý hráč Ladislav Molnár

– tridsiatku oslavuje hádzanársky reprezentant Martin Straňovský

13. septembra

– štyristosedemdesiatpäť rokov, čo bol korunovaný trojmesačný Ján Zigmund Zápoľský za uhorského kráľa (1540); bol to posledný uhorský panovník slovenského pôvodu

– pred sto šesťdesiatimi piatimi rokmi vydal minister vnútra Alexander Bach nariadenie o novej organizácii štátnej správy v Uhorsku; skupinu rozdelil na päť dištriktov; župny stratili význam; Slovensko malo dva dištrikty: bratislavský a košický; začalo sa obdobie, ktoré sa nazýva Bachov absolutizmus

– lyžiar Adam Žampa má dvadsaťpäť rokov

14. septembra

– pred sto osemdesiatimi piatimi rokmi začala medzi Viedňou a Bratislavou premávať výletná parolod (1830)

– stoštyridsaťpäť rokov, čo sa v Trnave konalo zakladajúce zhromaždenie najmasovejšej slovenskej organizácie: Spolku svätého Vojtecha (1870)

15. september

– pred sto tridsiatimi rokmi napriek zákazu Matice slovenskej, ba vlastne preto založili podnikaví národovci v Martine Knihkupecko-nakladateľský účastinný spolok (1885) s cieľom vydávať a šíriť slovenské knihy a tlač

– pred sedemdesiatimi rokmi vydala Slovenská národná rada dekrét o pracovnej povinnosti (1945); od jeho účinnosti bola práca povinná pre mužov od šestnásť do päťdesiatpäť rokov a žien od osemnásť do štyridsaťpäť rokov, výnimkou mohlo byť štúdium alebo zdravotný stav

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi (1950) zo sídla v Spišskej Kapitule uniesli agenti ŠtB biskupa Jána Vojtaššáka pod zámienkou, že ho zavezu na schôzku kňazov v Trenčíne, dopravili ho však do vyšetrovacej väzby v pražskej Ružyni

– operný spevák Martin Babjak má päťdesiatpäťku

16. septembra

– pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi si pri páde zo schodov u národovca Jaroslava Pospíšila v Hradci Králové Ľudovít Štúr zlomil ruku; počas liečenia sa zaľúbil do svojej ošetrovateľky, dcéry hostiteľa Márie, ktorá mu lásku opätovoľala

17. septembra

– Tomáš Hubočan, slovenský futbalový reprezentant, má tridsať rokov

18. septembra

– pred sto rokmi sa narodil esejista a skvelý prekladateľ z románskych jazykov Blahoslav Hečko (1815 – 2002)

– osemdesiat rokov od smrti maliara Zoltána Palugyaya (1898 – 1935); zahynul pri ture na Dumbier

– básnik a textár Kamil Peteraj oslavuje sedemdesiatku

(jč)